

T.C
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı

6. SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRENCİLERİNİN
YARATICILIKLARINA TÜRK YARATILIŞ MİTOLOJİSİNİN
ETKİSİ

Serpil TİNCİ

İstanbul, 2014

T.C
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı

6. SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRENCİLERİNİN
YARATICILIKLARINA TÜRK YARATILIŞ MİTOLOJİSİNİN
ETKİSİ

Serpil TİNCİ

Danışman:
Prof. Dr. Ümran BULUT

İstanbul, 2014

**Tüm kullanım hakları
M. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
2014**

ONAY

Serpil Tinci tarafından hazırlanan “6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına Türk Yaratılış Mitolojisinin Etkisi” konulu bu çalışma, 20 Haziran 2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. İmren Bulut	A. Bulut
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Erat Bulut	EB
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Sefer Ada	SA

ÖZGEÇMİŞ

2005 Ordu Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi’den mezun oldu.

2005 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Resim – İş Eğitimi Bölümü’ne girdi.

2009 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Resim – İş Eğitimi (Grafik Anasanat, Resim Yansanat) Bölümü’nden mezun oldu.

2011 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim – İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans programına girdi.

ÖNSÖZ

Sanat eğitimi, kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmesi, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırabilmesi, doğayı ve çevreyi koruyabilmesi, farkındalıklarını görebilmesi amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür.

Sanat eğitimi; kişiye estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı olmayı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip, eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir. Sanatçı yetiştirmeye değil; yetiştirmek durumunda olduğu her kişiyi, yaratıcılığa yöneltip, onun bilgisel, bilişsel, duysal ve duygusal eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Yaratıcı güç ve potansiyelleri eğitmek, estetik düşünce ve bilinci örgütlemek için çalışır.

Sanat eğitiminde mitoloji konusu önemli bir yere sahiptir. A. Erhat'ın mitoloji sözlüğünde mitoloji; 'Bir din veya bir halkın kültüründe tanrılar, kahramanlar, evren ve insanın yaratılışına dair tüm sözlü ve yazılı efsane birikiminin ve bu efsanelerin doğuşlarını, anlamlarını yorumlayıp, inceleyen ve sınıflandıran çalışmalar bütünüdür' şeklinde açıklanmaktadır. Genel olarak bir açıklama yapmak gerekirse mitolojiler efsanevi olaylardır.

Sanatçılar ilham kaynağı olarak mitolojik kaynaklardan esinlenmiştir. Birbirinden farklı mitolojik konular bireyde yaratıcı düşünceyi geliştirerek alışlagelmişin dışında farklı bakış açıları ortaya çıkarır. Zengin bir düşünce yelpazesi sunan efsaneler geçmişte insanların hayatı anlamlandırmasında büyük rol oynamıştır. Yaratıcılığın geliştirilebilir olduğunu düşünürsek farklı bakış açıları sunan mitolojik efsanelerinde özellikle resim sanatında anlatılmak istenen konunun daha zengin bir yorumla izleyiciye ifade edilebilmesi olanağı sağlanır. Bu bağlamla ilköğretim görsel sanatlar dersinde, Türk yaratılış mitolojisinden örnekler verilerek çocuğun yaratıcılığını etkilemesi ve ders başarısına katkıda bulunması amaçlanabilir.

Araştırmamın her aşamasında büyük katkısı olan, bilgi ve birikimiyle ışık tutan, yön veren çok değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Ümran Bulut'a, maddi ve manevi desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen aileme ve daima yanımda olan dostum Yıldız Kepceli'ye teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Araştırma, 11- 12 yaş grubunun resim eğitiminde “Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları yoluyla yaratıcılığın geliştirilmesine dayalı uygulamaların değerlendirilmesi ile yapılan bir araştırmadır.

Çalışmada, ilk olarak sanat eğitimi kavramları ve 11- 12 yaş grubunun yaratıcılık gelişimi özellikleri ele alınıp ikinci aşamada ise, yaratıcılık ile görsel sanatlar dersinde mitolojik yaratılış öykülerinin kullanılması ilişkisi incelenmiştir.

Son olarak “Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları yoluyla çocuğun yaratıcılığının desteklenmesine yönelik öğrencilerin yapmış olduğu anket ve uygulamalardan yola çıkarak elde edilen veriler doğrultusunda bir değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu model kullanılmıştır. Evreni Şehit Öğretmen Nurgül Kale ilköğretim okulu, örnekleme 11-12 yaş grubundan 70 öğrenci sağlamıştır. Uygulanan ankette 70 öğrencinin 35 tanesi deney, 35 tanesi de kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Veriler SPSS 17,0 (Statistical Package For The Social Science) programından yararlanılarak yapılmıştır. Deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağlantılı gruplar t- testi (paired groups) ile araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sanat, Eğitim, Sanat Eğitimi, Yaratılış Mitolojisi, Yaratıcılık

ABSTRACT

The aim of this research is evaluate the workshops that aim for to develop creativity of 11-12 year old teenagers by applying picture workshops related to “Creation Myth”.

First, the concepts of art education and the characteristics of 11-12 year old teenagers’ creativity development examined. Second, the relationship between creativity and the mythos in paint education, and its importance for art education was observed.

Last, the data that were collected by students’ work related to “Creation Myth” which was applied with the purpose of developing creativity in teenagers was evaluated.

In this research the model of pre-test and last-test control group was used. The research environment was constituted by the students at the age of 11-12 in Şehit Öğretmen Nurgül Kale Primary School and the research was tested applying questionnaire technique on 70 students. 70 students were divided into two groups: 35 students as an experiment group, 35 students as a control group. Outcomes were obtained using SPSS 17,0 (Statistical Package For The Social Science). Whether there was a great amount of diffrences or not between experiment group and control group was analysed by the paired groups tests.

Key words: Art, education, education of art, creation myth, creativity

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖZGEÇMİŞ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi-viii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x

BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Alt Problemler	1
1.3. Amaç	2
1.4. Önem	2
1.5. Sınırlılıklar	2
1.6. Sayıtlar	2

BÖLÜM II: MİTOLOJİ VE TÜRK MİTOLOJİSİ	4
2.1. MİTOLOJİ	4
2.1.1. Mitoloji'nin Tanımı	4
2.1.2. Mitoloji'nin Tarihçesi	5
2.1.3. Mitoloji'nin Resim Sanatı Tarihindeki Yeri	5
2.2. TÜRK MİTOLOJİSİ	7
2.2.1. Türk Mitolojisi'nin Tarihçesi	7
2.2.2. Türk Yaratılış Mitolojisi	7

BÖLÜM III: 11-12 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARINDA SANAT EĞİTİMİ	21
3.1. Resimde Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi	21
3.2. 11-12 Yaş Grubu Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Gelişimi	25

BÖLÜM IV: RESİM EĞİTİMİNDE TÜRK YARATILIS MITOLOJİSİ YOLUYLA YARATICILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ	25
4.1. Yaratıcılığın Tanımı	25
4.2. Türk Yaratılış Mitolojisi Yoluyla Yaratıcılığın Geliştirilmesi	35
4.2.1. Deney Grubunun Mitoloji Çalışmaları	36
4.2.2. Kontrol Grubunun Mitoloji Çalışmaları	43
BÖLÜM V: YÖNTEM	45
5.1. ARAŞTIRMA MODELİ	45
5.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	46
5.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ	47
5.3.1. Başarı Testi	47
5.4. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ	51
5.4.1. 6. Sınıf (11-12 Yaş) Görsel Sanatlar Dersi Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına Türk Yaratılış Mitolojisinin etkisi Anketi	53
BÖLÜM VI: BULGULAR	54
6.1. BAŞARI TESTİNE İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER	54
6.2. ÖĞRENCİLERİNİN ÖN-TEST VE SON-TEST SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR	55
6.2.1. Başarı Testine İlişkin Den. ve Kont. Gruplarının Normallik Dağılımları Testi	58
6.2.2. Deney Grubu İlişkili Gruplar T-Testi	64
6.2.3. Kontrol Grubu İlişkili Gruplar T-Testi	64
6.2.4. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi	65
BÖLÜM VII: SONUÇ VE ÖNERİLER	66
7.1. SONUÇ	66
7.2. ÖNERİLER	67
KAYNAKÇA	69
EKLER	76
EK 1: ANKET	76
EK 2: UYGULAMADA KULLANILAN PANOLARIN BAŞLIKLARI	80

EK 3: UYGULAMADA KULLANILAN PANOLAR	81
EK 4: T.C. İSTANBUL VALİLİĞİ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN YAZISI	83

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1.	Öğrencilerin frekans ve yüzde dağılımları	46
Tablo 2.	Deney ve kontrol grupları için uygulanan araştırma deseni	46
Tablo 3.	Görsel Sanatlar Dersi başarı testine ilişkin güvenirlik testi (Cronbach's Alpha)48	
Tablo 4.	Başarı Testi maddeleri için ayırt edicilik testi	49
Tablo 5.	Öğrencilerin başarı testi ön-test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi (N=70)	50
Tablo 6.	Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön ve son başarı testi puanlarının normallik dağılımları (N=70)	51
Tablo 7.	Öğrencilerin, Başarı Testine ilişkin betimsel istatistikler	54
Tablo 8.	Deney grubundaki öğrencilerin başarı testi ön-test ve son-test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ilişkili gruplar t-testi	55
Tablo 9.	Kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi ön-test ve son-test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ilişkili gruplar t-testi	56
Tablo 10.	Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi son-test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ilişkisiz gruplar t-testi (N=70)	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1.	Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin ön-test sonuçları	61
Şekil 2.	Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin son-test sonuçları	63

BÖLÜM I

GİRİŞ

Sanatçılar ilham kaynağı olarak mitolojik kaynaklardan esinlenmiştir. Birbirinden farklı mitolojik konular bireyde yaratıcı düşüncüyü geliştirerek alışlagelmişin dışında farklı bakış açıları ortaya çıkarır. Zengin bir düşünce yelpazesi sunan efsaneler geçmişte insanların hayatı anlamlandırmasında büyük rol oynamıştır. Yaratıcılığın geliştirilebilir olduğunu düşünürsek farklı bakış açıları sunan mitolojik efsanelerinde özellikle resim sanatında anlatılmak istenen konunun daha zengin bir yorumla izleyiciye ifade edilebilmesi olanağı sağlanır. Bu bağlamla ilköğretim görsel sanatlar dersinde, Türk yaratılış mitolojisinden örnekler verilerek çocuğun yaratıcılığını etkilemesi ve ders başarısına katkıda bulunması amaçlanabilir.

Bugün çoğu kimsenin yanında mitolojiden söz ettiğimizde akıllarına hemen Yunan mitolojisinin Zeus, Hera, Poseidon v.s gibi mitolojik karakterleri geliyor. Türk mitolojisini gençlere sorduğumuzda ise Ülgen Bay, Ayısı, Kübey gibi Türk mitolojik kahramanlarının isimlerini bile duymadıklarını gözlemliyoruz. Asena, Ötügen gibi isimler bazen duymuş olsalar da tam olarak ne olduklarının farkında değiller. Ancak Yunan ve dünya mitolojisinden söz ettiğimizde, onlar gençlerimize hiç yabancı gelmiyor, çünkü kitaplardan, filmlerden, tiyatrodan ve sanat tarihi derslerinden bir altyapı oluşturmuş oluyorlar. Öğrenciler tabiki Yunan ve dünya mitolojilerini öğrenmeli, aynı zamanda Türk mitolojisini de bilmeliler. Okullarda, kitaplarda, filmlerde ve tiyatrolarda vb. hem Türk hemde dünya mitolojileri hakkında ortak çalışmalar yürütülmelidir.

1.1. Problem

6. Sınıf görsel sanatlar dersi öğrencilerinin eğitiminde “Türk Yaratılış Mitolojisi” konulu aktarımların ve çalışmaların onların yaratıcılıklarına etkisi nedir?

1.2. Alt Problemler

1. Türk mitolojisinin yaratılış efsanelerindeki figürler kimlerdir?
2. Türk mitolojisinin yaratılış efsanelerinde hangi hayvan motifleri işlenmiştir?
3. Mitoloji yaratıcılığın kazandırılmasında ne derece önemlidir?
4. Türk mitolojisi çocuğun görsel sanatlar eğitimindeki başarısına nasıl bir katkı sağlar?

1.3. Amaç

Bu araştırmamızın hazırlanış amaçlarından en önemlisi, 6. sınıf çocuklarına Türk yaratılış mitolojisi yoluyla resim eğitiminde, sanatsal yaratıcılıklarının desteklenmesi görsel sanatlar eğitimindeki başarılarının arttırılmasıdır.

1.4. Önem

Görsel sanatlar dersinde yaratıcılığın güçlendirilmesi ders başarısını arttıracak gibi çocuğun sanat eserinden haz duymasını, yaşadığı ortamı güzelleştirmesini daha duyarlı daha bilinçli ve kendi kültürünü tanımış bir kişi olarak yetişmesini sağlayacaktır.

Mitoloji kültürün alt yapısından biridir. Kültür bir ulusun en iyi yansıtıcısıdır. Mitolojilerde, o ulusun ve bireylerinin gereksinimleri, tutkuları ve iç dünyalarının zenginliği tüm çıplaklığıyla gözler önüne serilir. Türk mitolojisini öğrenmek, öğrencinin kendi kültür ve değerlerinin farkına varıp özümsemesini sağlayacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu uygulama;

- Değerlendirme sanat uygulama örneği olarak seçilen “Türk Mitolojisi” çalışması “Yaratılış Mitolojisi” ile,
- Araştırmadaki “Sanat Eğitimi” kavramı “Görsel Sanatlar Eğitimi” ile,
- Araştırma “resim çalışması ve anket” uygulaması ile,
- 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ile,
- İstanbul İlinin Sancaktepe İlçesindeki Şehit Öğretmen Nurgül Kale İlköğretim Okulu’nun 6. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

1.6. Sayıtlar

1. Araştırma için kullanılacak olan kaynaklar araştırmanın anlaşılabilirliği bakımından yeterli düzeydedir.

2. Araştırmaya katılacak olan öğrencilerin, görüşlerini ve uygulama sonuçlarını belirlemede kullanılacak veri toplama aracının geçerliliği ve güvenirliğinin yeterli olduğu kabul edilmiştir.

BÖLÜM II

MİTOLOJİ VE TÜRK MİTOLOJİSİ

2.1. MİTOLOJİ

2.1.1. Mitoloji'nin Tanımı

Mit her zaman için 'yaratılış'ın öyküsüdür. Bir şeyin nasıl yaratıldığını nasıl var olmaya başladığını anlatır (Eliade, 2001).

Mitler, hayal gücü onları canlı tutsun diye vardır (Albert Camus). Mitler doğa güçlerini ve doğaüstü yaratıkları vurgulayan hayal ürünü öykülerdir. Mitin simgesel ve kutsal bir ağırlığı olur. Yüzyıllar boyunca bu öyküler birbirlerinden beslenerek zenginleşmişlerdir. Başlarda kulaktan kulağa gizlice yayılıyorken zamanla kimileri, özellikle de yazarlıkla uğraşanlar mitleri kayda almışlardır. Mitler evrenin ve insanın yaratılışı, dahası, doğa güçlerinin birer dev olarak türettiği tanrılar hakkında ana sorulara cevaplar da veriyorlar. Evrenin bilinmezliği karşısında iç huzuru sağladıkları için de herkes mitlere inanır (Estin, Laporte, 2000, s.1).

Mitlerin ortaya çıkmasındaki en önemli etken -özellikle erken devirler söz konusu olduğunda- dindir. Tören ve büyüyle ilgili çeşitli uygulamalar mitlerin oluşumunu besleyen en önemli kaynaklardır. Küçük büyük her dinin yarattığı bir mitoloji vardır. Kültürün insanlar arasındaki bağlantıyı sağlayan bu önemli unsuru, doğal olarak kendi sanatını da yaratacaktır. Bu sebeple sanat tarihimizin, Türk mitolojisiyle ilgili çalışmalar yapılmadan aydınlatılabilmesi mümkün değildir (Çoruhlu, 2002).

Efsane anlamına gelen mit ile destan kavramlarına da kısaca değinmekte yarar var; ünlü dinler tarihçisi Mircea Eliade şöyle der: "Mit kutsal bir öyküyü anlatır: en eski zamanda, 'başlangıçtaki' masallara özgü zamanda olup bitmiş bir olayı anlatır. Bir başka deyişle mit, doğaüstü varlıkların başarıları sayesinde, ister eksiksiz olarak bütün gerçeklik, yani Kozmos olsun, isterse onun yalnızca bir parçası olsun bir gerçekliğin nasıl yaşama geçtiğini anlatır". Eliade mitin bir yaratılış öyküsü olduğunu belirtir ve mitlerdeki kişilerin olağanüstü varlıklar olarak kimi zaman insanlarla ilişkiye girdiğini ifade eder. Böylece doğaüstü ve kutsal varlıklar, insanın insani özellikler edinmesini sağlamış olurlar (Eliade, 2001).

Mitoloji bir din veya bir halkın kültüründe tanrılar, kahramanlar, evren ve insanın

yaratılışına dair tüm sözlü ve yazılı efsane birikiminin ve bu efsanelerin doğuşlarını, anlamlarını yorumlayıp, inceleyen ve sınıflandıran çalışmalar bütünüdür.

2.1.2. Mitoloji'nin Tarihçesi

Efsaneler ilk çıktıklarında sözlü iken daha sonralarda kaleme alınmış ve ölümsüzleştirilmişlerdir. Çoğunlukla geleneksel sözlü anlatım yoluyla ozanlar ve rahipler aracılığıyla günümüze kadar gelmişlerdir. Mitolojiler objektif bir doğruluk taşımazlar.

Mitolojilerin oluşumları yazarlar arasında kesin bir uzlaşma noktası bulunmasa da, kimi yazarlar mitolojinin yaşanmış ve unutulmuş olaylar bütünü olduğunu düşünürler, kimisi tamamen bilinçaltı ve hayal gücüne dayalı olduğunu düşünürken kimi yazarlar ise toplumların kaynak bulma ihtiyaçlarını sömüren dini ve siyasi liderler tarafından teşvik edilip oluşturulduğu kanaatindedirler (Erhat,2011, s. 8).

Mitolojinin kapsamı günümüzde hayli genişlemiştir. Destanlar, hikayeler, masallar, romanlar ve hatta insanın günümüze kadar süren yaşantısının kayıtları ve şimdiki hayatımız da mitolojinin konusudur; çünkü tüm bunların içinde mitlerin yansımaları ya da başkalaşmış biçimleri mevcuttur (Çoruhlu, 2002).

2.1.3. Mitoloji'nin Resim Sanatı Tarihindeki Yeri

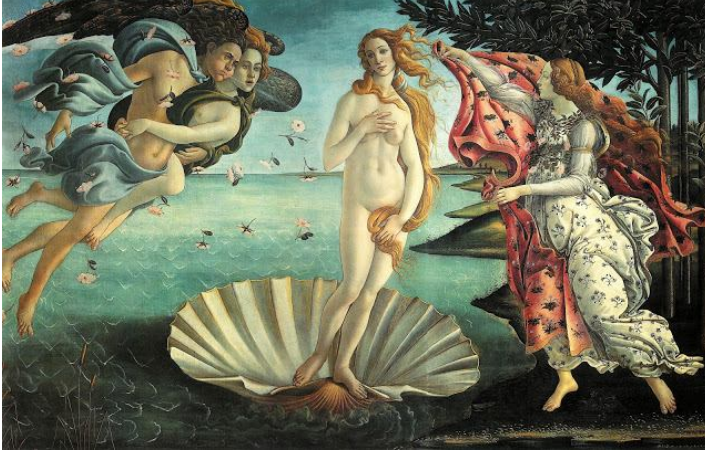
Mitoloji, eski dönemlerde yaşamış birçok topluluğun inandığı tanrıların, perilerin, devlerin yaşamlarını ve maceralarını anlatan mitler ve hikayelerdir. Tarih boyunca çok sayıda halkın mitolojilerinin varlığını biliyoruz, ama bütün bunların içersinde Yunan ve Hint mitolojilerinin diğerlerine oranla çok daha fazla öne çıkarıldığını görüyoruz. Buna karşılık şunu da çok iyi bilmekteyiz ki hiçbir topluluğun mitolojisi diğerlerinin mitolojilerinden tamamen bağımsız değildir. Öyle ki bugün incelediğimizde, başlangıçtaki tek bir mitolojik öykünün üzerinden yıllar geçtikçe, ona başka halkların mitoloji yazarları tarafından eklenmiş birçok yeni katmanları izleyebiliyoruz. İçeriklerinde Helenistik Dönem'e, Ortaçağ'a, Arap Yarımadasına, hatta modern ve çağdaş dünyaya ait yeni katmanlar görülür. Nasıl dünyamızın jeolojik katmanlarına bakarak canlıların evrimi hakkında bilgi sahibi olabiliyorsak, mitolojik öykülerdeki söz ettiğimiz katmanlar sayesinde de mitolojilerin evrimi konusunda fikir sahibi olabiliyoruz.

Örneğin Roma mitolojisi Yunan mitolojisi ile çok fazla benzerlik gösterir, fark daha çok tanrıların Latince olarak adlandırılmalarındadır. Örneğin Zeus Latince Jüpiter, Apollon Febus, Ares Mars, Afrodite Venüs, Poseidon Neptün olarak adlandırılmıştır. Roma mitolojisi Yunan mitolojisinin öylesine kopyasıdır ki, önemli bir mitoloji yazarı olan Gerhard Fink olayı şöyle yorumlama gereksinimi duymuştur “Yunanlılar bu rengarenk dokuyu binlerce yıl boyunca dokudular ve Romalılar hayranlık ve kıskançlıkla bu dokuyu kendi yapay köylü inançlarının çıplaklığı ile örttüler”. Çoğu mitoloji yazarı, Yunanlı yazarların bu mitlerin büyük bir bölümünü kendilerinin uydurmadıklarını, uzun zamandır ilişkide oldukları Mısırlıların, Asurluların, Fenikelilerin öykülerinden esinlendiklerini belirtir. Sonuç olarak, mitolojiler - zaman ve yer kavramı dışında- devamlılık ve yanılmazlık niteliklerini taşır ve bu nedenle insanlığın ortak mirasını oluştururlar. Bu sözümüzü doğrulayan en önemli olgu, doğuşlarından binlerce yıllık bir zaman geçtiği halde, mitolojilere ait öykülerin defalarca yayımlanıp halk tarafından hala zevkle okunmasıdır. Ama belki de bundan çok daha önemlisi, o mitolojik öykülerden etkilenen bilim insanı, sanatçı ve yazarların mitleri veya mitlerde geçen isimleri kendi uğraş alanlarında halen kullanıyor olmasıdır.

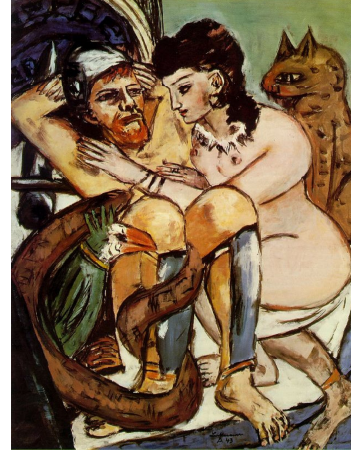
Bugün elimizde bulunan öykülerin ilk ne zaman anlatıldıkları bilinmiyor. Yunanlılardan günümüze ulaşabilen ilk yazılı materyal Homeros’un yazdığı İliada’dır. Bu bilgiden hareket ederek bir hesap yaparsak Yunan mitolojisi MÖ 1000 yıllarında yazılmaya başlanmıştır (Estin, Laporte, 2000, s.23).

Günümüzde ise mitlerin öyküleri, kahramanlarının adı, heykelleri, resimleri veya öykülerindeki herhangi bir figür yaşamımızın birçok anında karşımıza çıkabiliyor. Gün oluyor gittiğimiz bir resim galerisinde ressamın bütün ilhamını, bir operada bestecinin yaptığı bestedeki duyguları, okuduğumuz bir kitabın yazarının konu seçiminin ipuçlarını buralardan aldığını görebiliyoruz. Yazımın ana konusu mitolojik figürlerin bilimdeki yansımaları olmakla birlikte, mitolojinin sanat alanındaki etkileşimi de çok fazladır. Özellikle resim sanatında bu etkiyi yoğun olarak görebiliyoruz. Örnekler buraya alınamayacak kadar çok, en çarpıcı birkaçını vermekle yetineceğim. Sandro Boticelli, şair Poizian’ın bir şiirinden esinlenerek yaptığı meşhur “Venüs’ün Doğuşu” (Resim-1) tablosunda, Afrodite’in Kıbrıs sahillerinde bir deniz kabuğunun üzerinde köpüklerden ortaya çıkışını resmetmiştir; resmin bir köşesinde de Rüzgar Tanrısı Afrodite’ye doğru üflemeaktadır. Max Beckmann’ın halen Hamburg Sanat Galerisi’nde sergilenen “Odysseus ve Kalypso” (Resim-2) adlı tablosu da bir

başka güzel örnektir.

(Resim-1)

(Resim-2)

Müzisyenler de en az ressam kadar mitolojiden ilham almıştır. Hatta bizzat “müzik” sözcüğü de mitolojiden kökenlenmiştir. Yunanca musiki anlamına gelen “mousikos” sözcüğünün mitolojideki “Mousalar”la ilgili olduğu, bu sözcüğün ayrıca şiir ve öteki sanatları da kapsadığı ileri sürülmektedir. Zeus ile Mnemosyne’nin hepsi bakire dokuz kızı olan Mousalar “esin ve sanat perileri ya da tanrıçaları” olarak nitelendirilirler (Estin, Laporte, 2000).

2.2. TÜRK MİTOLOJİSİ

2.2.1. Türk Mitolojisi’nin Tarihçesi

Türk mitolojisi, tarihi Türk halklarının inanmış oldukları mitolojik bütüne verilen isimdir. Eski efsaneler, Türk halklarının eski ortak inancı Tengricilikten öğeler taşımaktan ziyade sosyal ve kültürel tema'larla doludur. Bunların bazıları sonradan islami öğeler ile değiştirilmiştir. Dünyanın en eski Edebi belgelerinden biri olarak geçen Dede Korkut Destanlarının orjinal yapıtları, Vatikan ve Dresden Kütüphanelerinde bulunmaktadır. Ege ve Anadolu Uygarlığı mitolojisi ile benzerlikler göstermektedir.

2.2.2. Türk Yaratılış Mitolojisi

Yakut Türkleri ve yaratılış; 1909 senesinde Yakut Türklerinin dini hakkında önemli bir inceleme yapan Troşçanskiy, kendisine bizim de burada destek olabileceğimiz bazı fikirleri

öne sürdü. Ona göre Yakut Türkleri dünyanın yaratılışı ile pek ilgilenmiyorlardı. Çünkü onlar, dünyanın başlangıçtan beri zaten var olduğuna inanıyorlardı. Var olan bir şeyin de, yeniden yaratılması gereksiz birşey olacaktı (Radloff, 1893). Bu önemli fikir üzerinde nedense fazla durulmadı. Yalnızca, çoğunun kökü dışardan gelen yaratılış efsaneleri, yazılıp tekrarlanıyordu (Ögel, 1971).

Sık sık söylediğimiz gibi, Türk kavimlerinde zamanla birçok yeni din ve kültür tesirleri girmiş ve bunların sonucunda da Türk dininde, bir çok aykırı fikirler meydana çıkmıştı. Tabii olarak ilim adamlarına düşen iş, bunları ayıklamak ve Türklere ait olan özellikleri ortaya çıkarmaktır. Bütün bunlara rağmen Yakut Türklerinde, ilk ve büyük bir yaratıcının var olduğu da şüphesizdir. Yakutlar, bu büyük yaratıcıya Ürüng-Ayığ-Toyon derlerdi. Eski Türkçede “Ürüng” beyaz demektir. “Ayığ” yaratan, “Toyon” ise Tanrı, efendi demektir. Yakutça’da ve eski Türklerde “Toyon”, rahip veya şaman anlamına gelirdi. Eski Türkler, Tanrı sözünü kullanarak, daha büyük ve daha güçlü bir yaratıcı meydana getirmişlerdi. Yakut dili sözlüğünü Pekarskiy yazmıştır. Bu çok büyük sözlük, gerçekten Türk kültürünün değer biçilmez bir hazinesidir (Ögel, 1971).

Yakutlarda, Göktürklerde olduğu gibi tek bir yaratıcı yoktur. “Ayığ” sözü, yaratıcılık ve iyilikle ilgili şeyleri temsil eden iyi ruhların ve meleklerin umumi adıdır. Onlar istedikleri zaman, insanlara şu veya bu iyilikleri yapabilirler. İstemezlerse, yapmazlardı. Bu da insanlar için bir kötülük sayılırdı. Günlük hayatın her noktasında bunların tesirleri görülebilir. Bütün insanlar gibi, Yakutlar da menfaatçidirler ve ancak kendilerine iyilik yapan ruhlara bu adı verirler. Hatta yaratıcılık özellikleri olmadığı halde, sırf insanlara iyilik ettikleri için, bu adı alan ruhlar da vardır. Bunlardan iyilik dilenmek için Yakutlar, onlara ateş vasıtasıyla veyahut da eski Türk adetlerine uygun olarak kurbanı kâsız olarak sunarlardı.

“Beyaz-yaratıcı” ise, diğer yaratıcı ruhların en üstünde olanıdır. O, büyük bir varlık ve iyi bir ruhtur. Kainatı o yaratmıştır. Dünyayı idare eden de odur. İnsanlara yaratıcı gücü ile çocukları o verir. Yerin ve toprağın verimli olmasını da o sağlar. Hayvanların çoğalması ve bolluk da onun desteği ile olur. Yeri, havayı ve insanları o yaratmıştır. İnsana can (Kut) veren de odur. Fakat bu büyük yaratıcı, diğer küçükler gibi insanların özel işlerine karışmaz. Onların zengin olması için özel bir etkiye bulunmaz. Şahsi dileklerini de dinlemez. Ancak insanlara yardım ederek, onları çaresiz bir ölümden kurtarabilir. Bu yardımı da her zaman yapmaz. Ancak bu lutfunu, büyük efsane kahramanları için gösterir. Bu sebeple Yakutlar, bu büyük yaratıcıyı

diğerlerinden ayırırlar ve ona “Canlı Kurban” verirlerdi. “Canlı Kurban”, hayvanları başıboş bırakmaktır. Kurban olarak başıboş bırakılan hayvanlardan artık istifade edilmezdi. Onların ne eti yenir, ne sütü içilir ve ne de yük hayvanı olarak kullanılırdı. Eski zamanlarda Yakutlar at sürülerini canlı olarak doğu bölgelerine sürerlerdi (Pekarskiy, 1890). Büyük yaratıcıya kurban olsun diye. Unutmayalım ki doğudan güneş doğuyordu. Büyük yaratıcının da doğu ile ilgisi vardı. Eskilere gittikçe, Türklerde din düşüncesi berraklaşıyor ve aydınlanıyordu. Şiir dolu bir din ve düşünce hayatı doğuyordu.

“Toyon” sözü, rahip, şaman, efendi anlamına kullanılan bir deyimdi. Ama eski Yakutlar, bu büyük yaratıcı için, “Ayığ Tanğara”, yani “Yaratıcı Gök” terimini de kullanırlardı. Eskiden Göktürkler gibi Büyük Tanrı her şeye hakim ve kadirken dış tesirlerle bu anlamı kayboluyor, yerine hafif, anlamsız terimler giriyordu (Ögel, 1971).

Yaratılış Destanları

Altay Yaratılış destanlarına Mani dininden tutalım, ta Budizm, Lamaizm ve hatta Hristiyanlık gibi türlü dinlerin, türlü tesirleri girmiştir (Ögel, 1971).

Altay Türkleri'ne ait bu destanın iki şekli vardır. Bunlar temel olarak birbirlerine benzerler; ama ayrıldıkları noktalar da vardır. İlki W. Radloff tarafından derlenmiş olup asıl destan da denmektedir. İkincisi ise V. Verbitsky tarafından derlenmiş olup ve asıl destandan daha değişik bir söyleyişe sahiptir.

İki efsanede de tek bir yaratıcı Tanrı vardır. Asıl efsanede Tanrı, Kara Han (Kayra Han), Kuday ve Kurbustan adlarını taşıırken, ikincil efsanede Ülgen, Bay-Ülgen adlarına sahiptir. İki destan da temel Türk kültüründen uzaktır. Yoğun bir dış etki (Çin ve İran) taşırlar. Bu yüzden bu efsaneleri, Türk kültürünün temel ürünleri olarak değil, yalnızca Türk kültüründen çok az izler taşıyan yabancı efsaneler olarak düşünebiliriz.

Bu yaratılış efsanelerinde İran mitolojisinin ve Mani dininin geniş etkisinin olduğu görülmektedir. İkili düşünce ilkesi (dualizm) İran mitolojisinin en önemli özelliğidir. İran mitolojisinde Hürmüz, iyilik ilahıdır ve gökte oturur; Ehrimen ise yeraltında karanlıkların ilahıdır. Aynı durum Altay Türkleri'nin yaratılış destanlarında da vardır. Altay yaratılış destanlarında da Tanrı Kara Han gökte oturur, şeytan Erlik ise yer altında. Ama Erlik, Tanrı

değildir; yalnızca güçlü bir şeytandır. Türk Tanrı düşüncesi, birden çok ilaha izin vermediğinden, İran mitolojisindeki ikili ilah sistemi, Altay yaratılış destanında tek ilahlı sisteme çevrilmiştir (Ögel, 1971).

İran mitolojisinde Hürmüz, birçok yaratık yaratır ve Ehrimen de bunların bir bölümünü kendisine vermesini ister; ama olumsuz yanıt alır. Aynı durum Altay yaratılış efsanesinde de söz konusudur. Kara Han (Ülgen) de birçok yaratık yaratır ve Erlik bunların bir kısmını kendine ister ama Tanrı Kara Han bunu reddeder.

Altay yaratılış destanlarında, Eski Türkler'in herşeye gücü yeten ve günümüzdeki Tanrı inancının aynısı olan bir inanış yoktur. Altay yaratılış destanlarında Tanrı'ya yaratma eyleminde bazı varlıklar yardım eder (mesela Ak Ana ve Kişi yani Erlik). Bu yüzden bu efsanelerde her şeye kaadir bir Tanrı imajı yerine, yaratma eyleminde çeşitli varlık ve nesnelere başvuran bir ilah portresi çizilmiştir.

Altay yaratılış efsanelerinin bazı kahramanları da yabancı adlar taşırlar; mesela Mandı-Şire, Şal-Yime vb. Bu efsanelerin motifleri de temel Eski Türk kültüründen epeyi uzaktır. Bu motifler Eski Türk kültüründe bulunmamaktadır. Mesela Tanrı'nın gökte oturması, yaratma eyleminde nesne ve kişilere başvurması, Ak-Ana, Tanrı'nın insanlarla doğrudan konuşması... gibi.

Yukarıda da dediğimiz gibi bu efsaneler temel Türk kültüründen çok uzaktır. Zaten Altay Türkleri, dar ve kapalı bir çevrede kaldıklarından pek kültürel gelişme gösterememişler ve İran ile Çin'in yoğun kültür baskısı altında kalmışlardır. Bunun sonucu olarak da Altay Türkleri'nde öteki Türkler'deki kültür zenginliğini ve temel Türk kültürüne bağlılığı bulamayız. İşte bu nedenlerden ötürüdür ki, Altay yaratılış efsanelerini Türk kültürünün yapı taşları olarak düşünmek yerine, yabancı destanların biraz Türk motifleriyle karıştırılması sonucu ortaya çıkmış masalımsı halk rivayetleri olarak kabul etmeliyiz. Ayrıca Altay yaratılış efsanelerinde, Türk destanlarındaki güçlü yapı ve görkem de yoktur. Ergenekon ile karşılaştırılmaları bile bunu kolayca gözler önüne serer.

W. Radloff'un Derlediği Yaratılış Destanı

Her şeyden önce su vardı. Yer, ay, gök, güneş yoktu. Tanrı Kara Han (Kuday) ile Kişi vardı. İkisi de birer kara kaz gibi su üzerinde uçuyorlardı.

Tanrı Kara Han bir şey düşünmüyordu. O sırada Kişi, yeli bulup suyu dalgalandırdı. Kara Han'ın yüzüne su sıçrattı. Bunu yapınca da kendisinin Tanrı'dan güçlü olduğunu sandı; daha yüksekte uçmak istedi. Ama uçamadı; suya düşüp dibe battı. Boğulmak üzereydi. "Bana yardım et !" diye bağıırıp Kara Han'dan yardım istedi.

Tanrı Kara Han izin verdi, Kişi su yüzüne boğulmadan çıktı. Sonra Tanrı, "Sağlam bir taş olsun !" dedi. Suyun dibinden bir taş yükseldi. Kara Han ile Kişi, bu taşın üzerine oturdular. Kara Han, Kişi'ye "Suya dal, suyun dibinden toprak çıkar !" diye buyruk verdi. Kişi, Tanrı'nın buyruğunu yerine getirdi. Suyun dibinden çıkardığı toprağı Kara Han'a götürdü.

Kara Han, Kişi'nin getirdiğı toprağı suyun üzerine serperken "Yer olsun !" diye buyurdu. Buyruk yerine geldi, yeryüzü yaratıldı. Kara Han, yine Kişi'ye "Suya dal, suyun dibindeki topraktan çıkar !" diye buyruk verdi. Kişi, suya daldığında, bu kez kendim için de toprak alayım diye düşündü. İki avucuna da toprak doldurdu; bir avucundakini Kara Han'dan gizlemek için ağzına attı. Dileğı, Kara Han'dan gizli kendine göre bir yer yaratmaktı. Avucundaki toprağı getirip Kara Han'a uzattı. Kara Han, toprağı suyun üzerine serpip genişlemesini buyurdu. Kara Han'ın suya serptiğı toprak gibi, Kişi'nin ağzındaki toprak da büyüüp genişlemeğe başladı. Kişi korktu; soluğı kesildi, öleyazdı. Kaçmağa başladı. Ancak, nereye kaçsa yanı başında Tanrı Kara Han'ın varlığını hissediyordu. O'ndan kaçamıyordu. Çaresiz kaldı, Tanrı'ya yalvarmağa başladı: "Tanrı ! Gerçek Tanrı ! Bana yardım et".

Kara Han, Kişi'ye "Ağzındaki toprağı ne için sakladın" dedi. Kişi, "Kendime yer yaratmak için saklamıştım" diye yanıt verdi. Kara Han da, "Öyleyse at ağzından ve kurtul" dedi. Kişi'nin ağzındaki toprak yere dökülürken küçük tepeler oluştu. Kara Han, "Artık sen günahlı oldun" dedi, "Bana karşı geldin. Kötülük düşündün. Bundan sonra sana uyanlar, senin gibi kötülük düşünenler senin gibi kötü kişi olacak; bana uyanlar ise iyi ve pak kişiler olacak, güneş ve aydınlık yüzü görecek. Ben, gerçek Kurbustan adını almışımıdır; bundan sonra senin adın da Erlik olsun. Günahlarını benden saklayanlar senin adamın olsun, günahlarını senden saklayanlar benim adamım olsun".

Yeryüzünde, dalsız budaksız bir ağaç yeşerdi. Kara Han, bu dalsız budaksız ağaçtan hoşlanmadı. "Dalları, yaprakları olmayan ağaca bakmak güzel değil. Bu ağacın dokuz dalı olsun !" dedi. Dalsız budaksız ağaç birden dokuz dallı oldu. Kara Han, "Dokuz dalın her birinin kökünden, birerden dokuz kişi türesin; bunlar dokuz millet olsun !" dedi.

Erlik, bunlar olurken büyük bir gürültü duydu. Nedir acaba diye düşündü. Kara Han'a gürültünün nedenini sordu. Kara Han, "Ben bir hakanım, sen de kendince bir hakansın. İşittiğin gürültüyü yapanlar benim insanlarımdır !" dedi. Erlik, Kara Han'dan bu insanları kendisine vermesini istedi. Kara Han, "Olmaz !" diye karşıladi; "Sen git kendi işine bak !".

Erlik'in canı sıkıldı. Hele bir gidip şu insanları göreyim diyerek kalabalığın yanına vardı. Orada insanlardan başka yaban hayvanları, kuşlar ve daha nice yaratıklar vardı. Erlik, Kara Han bunları nasıl yarattı acaba, bunlar ne yer, ne içerler diye düşündü. O düşünce dursun, insanlar ağacın yemişlerinden yemeğe başlamışlardı. Erlik baktı ki, insanlar ağacın yalnızca bir yanındaki yemişleri yiyorlar, öte yandakilere ellerini sürmüyorlar. İnsanlara bunun nedenini sordu. İnsanlar, şu yanıtı verdiler: "Tanrı bize o yandaki yemişlerden yemeği yasakladı. Biz yalnızca Tanrı'nın izin verdiği, ağacın gündoğusundaki yemişlerden yiyoruz. Şu gördüğün yılan ile köpek, yasak yandaki yemişleri yemememiz için bekçilik ediyor."

Bu yanıt, Erlik'i sevindirdi. Erlik Körmös, insanlardan Doğanay (Törüngey) denilen erkeğe yaklaştı. Ona "Kara Han size yalan söylemiş. Asıl, yasakladığı yemişlerden yemeniz gerekir. Onlar daha tatlıdır. Bir deneyin; göreceksiniz" dedi. Erlik, uyumakta olan yılanın ağzına girdi; ağaca çıkmasını söyledi. Yılan, ağaca çıkıp yasak yemişlerden yedi. Doğanay'ın karısı Ece (Eje), yanlarına geldi. Erlik, Doğanay ile Ece'ye de yasak yemişlerden yemelerini söyledi. Doğanay, Kara Han'ın sözünü tutarak yasak yemişlerden yemedi. Karısı Ece dayanamadı, yedi. Yemiş çok tatlı idi. Alıp kocasının ağzına sürdü. Doğanay ile Ece'nin tüyleri birden döküldü. Utandılar. Kaçıp, her biri bir ağacın ardına saklandılar.

Kara Han oraya geldi. İnsanlar, kaçışıp bir köşeye gizlenmişlerdi. Kara Han, "Doğanay ! Ece ! Doğanay ! Ece !" diye haykırdı, "Neredesiniz ?". Doğanay ile Ece "Ağaçların arkasındayız" dediler, "Karşına çıkamıyoruz, utanıyoruz". Sonra, olanları bir bir anlattılar. Kara Han, bildiği şeyleri duymanın öfkesi içinde herbirine ayrı cezalar verdi. "Şimdi sen de Erlik'ten bir parça oldun" diyerek yılanı verdi ilk cezayı. "İnsanlar sana düşman olsun; seni görünce vurup, ezip öldürsünler !" dedi. Ece'ye döndü, "Sen, Erlik'in sözüne uydun. Yasak yemişi yedin. Cezanı

ekeceksin. ocuk doğuracaksın. Doğururken de acı çekeceksin. Sonunda oleceksin, ölümü tadacaksın". Doğanay'a da şöyle diyerek cezasını verdi: "Erlik'in gösterdiğini yedin. Benim sözümü dinlemedin, Körmös Erlik'in sözüne uydun. Onun adamları onun dünyasında yağar, karanlıklar dünyasında bulunur. Benim ışığımdan yoksun kalır. Körmös (Şeytan, Erlik) bana düşman oldu; sen de ona düşman olacaksın. Benim sözümü dinleseydin, benim gibi olacaktın. Dinlemediğin için dokuz oğlun, dokuz da kızın olacak. Bundan sonra ben, insan yaratmayacağım. Artık, insanlar senden türeyecek."

Kara Han, Erlik'e de kızdı. "Benim adamlarımı niçin aldattın ?" diye sordu öfkeyle. Erlik "Ben istedim, sen vermedin" dedi, "Ben de senden aldım. Artık, hep çalacağım. Atla kaçarlar ise düşürüp çalacağım. İip içip esirler (sarhoş olurlar) ise birbirlerine düşürüp dğştrecekim. Suya girseler, ağaçlara çıksalar bile yine çalacağım". Kara Han da, "yleyse; dokuz kat yerin altında ayı, güneşi olmayan karanlık bir dünya vardır. Seni oraya atıyorum" diyerek Erlik'i cezalandırdı. Her şey bitince, bütün insanlara birden ceza verdi. "Bundan sonra kendi yemeğinizi kendiniz kazanacak, gücünüzle elde edeceksiniz; benim yemeğimden yemek yok" dedi, "Artık, yüz yüze gelip sizinle konuşmayacağım. Bundan sonra size Gök Oğul'u (May-Tere) gnderecekim".

Gök Oğul, insanlara birçok şey öğretti. Arabayı da Gök Oğul yaptı. Ot köklerini, yenilebilecek otları insanlara öğretti. Erlik, Gök Oğul'a yalvardı: "Ey Gök Oğul, bana yardım et. Kara Han'dan izin dile. Yanına çıkmak istediğimi söyle. Yardım et bana". Gök Oğul, Erlik'in dileğini Kara Han'a ilette. Kara Han aldırış etmedi. Gök Oğul, altmış yıl yalvardı. Sonunda Kara Han, Erlik'e haber gönderdi: "Dşmanlıktan vazgeersen, insanlara kötülük etmezsen sana izin veririm, yanıma gelirsin !" Erlik, söz verdi. Kara Han'ın katına ıktı. Baş eğdi. "Beni kutsa. Bana izin ver, ben de kendime gökler yapayım" diye yalvardı. Kara Han, izin verdi. Erlik, kendisi için gökler yaptı. Adamlarını topladı, yaptığı göklere yerleştirdi; kendisi de başlarına geçti. Çok kalabalık oldular. Kara Han'ın en sevgili kullarından olan Ulu Kişi (Mandı-Şire), bu duruma çok üzüldü. znt içinde düşündü: "Bizim z kişilerimiz yeryüzünde sıkıntı çekip yoruluyor. Erlik'in adamları ise, göklerde keyfedip duruyor." Ulu Kişi, bu üzüntü içinde Erlik'e savaş açtı. Erlik, daha güçlü ıktı. Ateş ile vurup Ulu Kişi'yi kaçırdı. Ulu Kişi, Kara Han'ın katına ıktı. Kara Han, "Nereden geliyorsun ?" dedi. Ulu Kişi, "Erlik'in adamlarının gökte oturması, bizim adamlarımızın ise yeryüzünde bin bir güçlük içinde yaşamaları ağırırma gitti. Erlik'in yandaşlarını yere indirmek, göklerini başına yıkmak için Erlik'le savaştım. Gücüm yetmedi, o beni kaçırdı" diye özgün ve ağlamaklı yanıt verdi.

Kara Han, üzülmemesini söyledi. "Erlik'e benden başka kimsenin gücü yetmez" dedi, "Erlik'in gücü senden çoktur. Ama gün gelecek, senin gücün Erlik'in gücünden üstün olacak". Ulu Kişi'nin yüreği serinledi, rahat rahat uyudu.

Gün geldi, Ulu Kişi güçleneceğini anladı. O gün Kara Han, Ulu Kişi'yi yanına çağırdı. "Var git. Güçlendin artık. Erlik'in göklerini başına yıkacak güce kavuşturdum seni. Dileğine ereceksin" dedi, "Sana, kendi gücümden güç verdim". Ulu Kişi şaşırdı: "Yayım yok, okum yok. Kargım yok, kılıcım yok. Kupkuru bir bileğim var. Yalnız bilek gücüyle Erlik'i nasıl yok edebilirim?". Kara Han, Ulu Kişi'ye bir kargı verdi. Ulu Kişi, kargıyı alıp Erlik'in göklerine gitti. Erlik'i yendi, kaçırdı; göklerini kırdı geçirdi. Erlik'in gökleri parça parça oldu, yeryüzüne döküldü. O güne değin dümdüz olan yeryüzü, o günden sonra kayalıklarla, sivri dağlarla doldu. Görklü Tanrı'nın özene bezene yarattığı güzelim yeryüzü eğri büğrü oldu. Erlik'in bütün yandaşları yere döküldü; suya düşenler boğuldu, ağaca çarpanlar sakatlanıp can verdi, sivri kayaların üstüne düşenler öldü, hayvanlara çarpanlar hayvanların ayakları altında kaldılar.

Erlik, varıp Kara Han'dan kendine yeni bir yer istedi. "Benim göklerimin yıkılmasına sen izin verdin; barınacak yerim kalmadı" dedi. Kara Han, Erlik'i yerin altındaki karanlıklar ülkesine sürdü. Üzerine yedi kat kilit vurdu. "Burada gün ışığı, ay ışığı görmeyesin. Üzerinde sönmez ateşler olsun. İyi olursan yanıma alır, kötü olursan daha derinlere sürerim" dedi. Bunun üzerine Erlik, "Öyleyse ölmüş kişilerin canlarını bana ver; gövdeleri senin olsun, canları benim" dedi. Kara Han, "Hayır, onları da sana vermeyeceğim" dedi, "İstiyorsan kendin yarat". Erlik eline çekiç, körük ve örs aldı. Vurmağa başladı. Her vuruşta bir hayvan ortaya çıktı. Kurbağa, yılan, ayı, domuz, deve ve kötü ruhlar yeryüzünü doldurdu. Sonunda Kara Han, Erlik'in elinden çekici, örsü, körüğü aldı; ateşe attı. Körük bir kadın, çekiç bir erkek oldu. Kara Han, kadını tutup yüzüne tükürdü. Kadın bir kuş olup uçtu. Bu kuş, eti yenmeyen, tüyü işe yaramayan Kurday denilen kuştur. Kara Han, erkeği de tutup yüzüne tükürdü. O da bir kuş olup uçtu; adına Yalban kuşu dediler.

Bu olanlardan sonra Kara Han, insanlara "Ben size mal verdim, aş verdim. Yeryüzünde iyi, güzel, pak olan ne varsa verdim. Yardımcınız oldum. Siz de iyilik yapın. Ben, göklerime çekileceğim, tez dönmeyeceğim" dedi.

Yardımcı ruhlarına döndü: "Gün Aşan (Şal-Yime); sen, içki içip aklını yitirenleri, körpe

çocukları, tayları, buzağları koru. Onlara kötülük gelmesin. Sağlığında iyilik yapmış olanların ruhlarını yanına al; kendini öldürenlerinkini alma. Zenginlerin malına göz dikenleri, hırsızları, başkalarına kötülük edenleri koruma. Benim için, bir de hakanları için savaşıp ölenlerin ruhlarını da yanına al, benim yanıma getir.

İnsanlar ! Size yardım ettim. Kötü ruhları (körmösler) sizden uzaklaştırdım. Kötü ruhlar size yaklaşırsa, onlara yiyecek verin, ama onların yiyeceklerinden yemeyin; yerseniz, onlardan olursunuz. Şimdi ben aranızdan ayrılıyorum, ama yine geleceğim. Beni unutmayın, geri gelmez sanmayın. Geri döndüğümde iyiliklerinizin, kötülüklerinizin hesabını göreceğim. Şimdilik benim yerimde Ağca Dağ (Yapkara), Ulu Kişi ve Gün Aşan kalacaklar; size yardımcı olacaklar.

Ağca Dağ ! Gözlerini dört aç. Erlik senin elinden ölenlerin ruhlarını çalmak isterse, Ulu Kişi'ye söyle; o güçlüdür.

Gün Aşan ! Sen de iyi dinle. Kötü ruhlar, yeraltındaki karanlıklar ülkesinden yukarı çıkmasınlar. Çıkarlarsa, hemen Gök Oğul'a bildir. Ona güç verdim. O, kötü ruhları koğar.

Alma Ata (Bodo-Sungkü), Ay'ı ve Güneş'i bekleyecek. Ulu Kişi, yeryüzünü ve gökyüzünü koruyacak. Gök Oğul, kötülerini iyilerden uzaklaştıracak.

Ulu Kişi, sen de kötü ruhlarla savaş. Güç gelirse benim adımı çağır. İnsanlara iyi şeyleri, iyi işleri öğret. Oltayla balık avlamayı, tiyin (sincap) vurmayı, hayvan beslemeyi öğret".

Sonra, Kara Han uzaklaştı. Ulu Kişi, Kara Han'ın sözlerini yerine getirdi. Olta yaptı, balık avladı. Barutu buldu, sincap vurdu. Gün geldi, Ulu Kişi kendi kendine mırıldandı: "Bugün beni yel uçuracak, alıp götürecektir". Bir yel geldi, Ulu Kişi'yi uçurup götürdü. Bunun üzerine Ağca Dağ insanlara "Ulu Kişi'yi Tanrı Kara Han, yanına aldı. Artık, onu bulamazsınız. Gün gelecek, beni de yanına çağırarak. Nereye isterse oraya gideceğim. Öğrendiklerinizi unutmayın. Kara Han böyle istedi" dedi.

İnsanları kendi haline bırakıp o da gitti (Radloff, 1893).

Verbitski' in Derlediği Yaratılış Destanı

“Dünya bir deniz idi, ne gök vardı, ne bir yer,
 “Uçsuz, bucaksız, sonsuz, sular içindeydi her yer!
 “Tanrı Ülgen uçuyor, yoktu bir yer konacak,
 “Uçuyor, arıyordu, katı bir yer, bir bucak.
 “Kutsal bir ilham ile, nasılsa gönlü doldu,
 “Kayıptan gelen bu ün, ona bir çare buldu.
 “Göklerden gelen bir ses, Ülgen’ e buyruk verdi:
 “- Tut önündeki şeyi, hemen yakala!” Dedi.
 “Ülgen bu emre uydu, uzattı ellerini,
 “İçinden tekrarladı, semanın sözlerini.
 “Denizden çıkan bir taş, fırladı çıktı yüze,
 “Hemence taşı tuttu, bindi taşın üstüne!
 “Artık Ülgen memnundu, rahatı bulmuş idi,
 “Üzerinde duracak bir yeri olmuş idi.
 “Göklerin emri ile, bulunca Ülgen durak,
 “Artık vakit gelmişti, gökleri yaratacak!
 “Ülgen hep düşünmüştü, ta göklere bakarak:
 “- Bir dünya istiyorum, bir soyla yaratayım!
 “Bu dünya nasıl olsun, ne boyla yaratayım!”
 “Bunun çaresi nedir, ne yolla yaratayım!”
 “Bir Ak-Ana (Ak-Ene) var idi, yaşardı su içinde,
 “Ülgen’ e şöyle dedi, göründü su yüzünde :
 “- Yaratmak istiyorsan, sen de bir şeyler Ülgen,
 “Yaratıcı olarak, şu kutsal sözü öğren!
 “De ki hep, “ Yaptım oldu!” Başka bir şey söyleme!
 “Hele yaratır iken, “Yaptım olmadı!” Deme!
 “Ak-Ana bunu dedi, sonra kayboluverdi,
 “Denize dalıp gitti, bilinmez oluverdi.
 “Ülgen’in kulağından bu buyruk hiç çıkmadı,
 “İnsana bu öğüdü iletmekten bıkmadı:
 “- Dinleyin, ey insanlar! “Var’ ı yok demeyiniz!”
 “Varlığa yok deyip de, yok olup gitmeyiniz!”
 “Ülgen yere bakarak: “- Yaratılsın yer!” Demiş.

“Bu istek üzerine, denizden yer türemiş.
 “Ülgen göğe bakarak : “- Yaratılsın gök!” Demiş.
 “Bu buyruk üzerine, üstünü gök bezemiş!
 “Tanrı Ülgen durmamış, ayrıca vermiş salık,
 “Bu dünyanın yanına, yaratılmış üç balık,
 “Bu büyük balıkların, üstüne dünya konmuş,
 “Balıklar çok büyükmüş, dünyaya destek olmuş.
 “Dünyanın yanlarına, iki de balık konmuş,
 “Dünya gezer olmamış, bir yerde kalıp donmuş.
 “Bir başka balık ise, yere gerilmiş imiş,
 “Kapkararlık kuzeye, başı çevrilmiş imiş.
 “Oradaki balığın başı tam kuzeydeymiş,
 “Tufan hemen başlamış, yönü az değişseymiş.
 “Onun başı her zaman, tam yönle durmalıymış,
 “Bu yön hiç değişmeden, kuzeyde olmalıymış.
 “Onun başı az düşse, tufanlar başlar imiş,
 “Tufanla taşan sular, dünyayı kaplar imiş.
 “Başı zincirler ile, bu yüzden bağlanmıştı,
 “Başın oynamaması, bu yolla sağlanmıştı.
 “Zincirler bağlanmışmış, ortadaki direğe,
 “Balık nolur, ne olmaz, kımıldamasın diye!
 “Tanrı balık işini, verdi Mandı-Şire’ye
 “Mandı-Şire düzeltti, başı dönse nereye.
 “Günlerden bir gün yine, yer suya gömüştü,
 “Çünkü balığın başı aşağıya düşmüştü.
 “Dünya yaratılınca, Tanrı rahatı seçti,
 “Oturmak için yine, Altın-Dağ’ına geçti.
 “Çok büyük bir dağ idi, Altın –Dağ dedikleri,
 “Ayla Güneşe değer, gökteydi delikleri.
 “Bulunurdu Altın-Dağ, gökle yer arasında,
 “Ülgen de oturdu, bu dağın ta başında!
 “Dağın etekleriyse, dünyaya değmez idi,
 “Bir adam boyu kadar, durur da düşmez idi.
 “Dünya yaratılışı, altı günde olmuştu,

“Yedinci günde ise, Bay-Ülgen uyumuştı.
 “Bir gün yattıktan sonra, Bay Ülgen kalktı yine,
 “Etrafına bakındı, neler yarattım diye.
 “Bizimkinden başkaydı, kendine eş dünyası,
 “Onun değildi yalnız, Ay ve Güneş dünyası,
 “Dokuz ayrı dünya da, fazla yaratılmıştı,
 “Birer cehennem ile, bir de yer katılmıştı.
 “Dünyaların büyüğü, Han-Kurbustan-Tengere,
 “Bu dünyalar içinde, yok o dünyadan üzre!
 “Ülgen bu dünyasına , verdi yardımcı bir Han,
 Bu Han’ın adı idi, Mangızın-Matmas-Burkan.
 “Tanrılar barınağı, Han-Kurbustan-Tengere,
 “Cehennemi’nin adı, Mangız-toçiri-Tamu,
 “Altın-Telegey ise, onun yeri ise namı
 “Cehennemi yaparken, Tanrı hiç boş durmamış,
 “Matman-Kara adıyla, bir de mühür atamış.
 “Doksan dokuz dünyanın, ortancalar ortası,
 “Adı Ezre-Kurbustan, Tengere, Gök dünyası.
 “Bu dünya müdürünün kendisi de idi Han,
 “Belgein-Keratlu, Türün-Musıkay Burkan.
 “Kurulduğu yer ise, Altın-Şarka adlı yer,
 “Cehennemine herkes, Tüpken-Kra-Tamu der.
 “Biri bu Cehennem’i, idare eder baştan,
 “Bu da kutsal ruhlardan , bir Matman-Karakçı Han,
 “Dünyamıza gelince, dünyalar düzeninde,
 “En küçük olanıdır, insan yaşar içinde.
 “İnsan’ın Dünyasına derler Kara-Tengere,
 “İdare eder onu, kutsal büyük May-Tere.
 “Dünya cehennemine, toptan Kara-Teş derler,
 “Kerey-Han adlı biri, onu idare eder.
 Sanma ki bizim dünya, dünyalar içre tektir,
 “Otuz üç katlı gökle, dünya çok çok yüksektir.

 “Yine günlerden bir gün, Tanrı Ülgen denize,

“Bakarak duruyordu, şaşırdı birden bire,
 “Bir toprak parçacığı, sulara yüzüyordu,
 “Toprağın üzerinde, bir de kil duruyordu.
 “Toprak üstündeki şey, dedi, nedir acaba,
 “İnsanoğlu bu olsun, insana olsun baba,
 “Görünmeye başladı, insan gibi bir şekil,
 “Birden insan olmuştu, toprak üstündeki kil.
 “İnsanda toplanmıştı, her çeşitten yeterlik,
 “Bu ilk insanın ise, adı olmuştu Erlik.
 “İnsan yaratan Tanrı, ortaldan kayboldu,
 “Erlik de yola çıktı, arayıp onun buldu.
 “Tanrı’nın gönlü temiz, yücelerden yüceydi,
 “- Bir küçük kardeşim ol! Diye, Erlik’e dedi.
 “Erlik Tanrı Ülgen’in kardeşi olmuş idi,
 “Fakat nedense kalbi, hırs ile dolmuş idi.
 “Erlik yaratılınca , gezip tozup, eğlendi,
 “Aradan günler geçti, birden durup söylendi:
 “- Ben niçin olmayayım, Tanrı’dan daha yüksek,
 “Tanrı neden dolayı, göklerde olsun bir tek!
 “Ben niçin olmayayım, hem kuvvetli, hem yüce,
 “Bu bir kabahat midir, ben doğduysam yenice!
 “Daha ileri gidip, gözleri hırsla doldu,
 “Tanrı’yı kıskanarak, ezeli düşman oldu.
 “Güçlü Tanrı’ya baktı, kutsal gücü kıskandı,
 “Söylenmeye başladı, kendi nefesine kandı:
 “- Ah! Keşke ben de böyle, insan yaratabilsem!
 “Dünya sahibi olsam, dünya yaratabilsem!
 “Tanrı baktı ki. Erlik, pek işe yaramaz,
 “Erlik’in varlığıyla bu dünya da yaşamaz.
 “Yarattı Mandı-Şire, adlı kahramanı,
 “Dedi, Erlik yerine korusun bu insanı.
 Mandı-Şire’den başka, kemikleri kamıştan,
 “Yedi kişi yarattı, etleri de topraktan,
 “Nefesiyle üfledi, tuttu kulaklarına,

“Yedi insanın hemen, can geldi ruhlarına
 “Tuttu burunlarına, bir dahacık üfledi,
 “Akıl verdi, insana, ruha akıl ekledi.
 “Kutsal er Mandı-Şire, insanı koruyacak,
 “Onu yaşatacaktı, düşmanları koğarak.
 “Ama insanoğluna biri lazımdı ancak,
 “Onun iradesini, bir düzene koyacak,
 “Bunun için de Tanrı, May-Tere’ye verdi can,
 “Dedi İnsanoğlu’nun başına oluver Han!”

Destan hakkında açıklama:

Verbitskiy, bilindiği üzere, Altay Türkleri arasında bir misyoner olarak uzun zaman yaşamış bir araştırmacıdır. Altay Türk lehçelerinin en iyi sözlüğü de yine Verbitskiy tarafından yazılmıştır. Altay Türklerinin yerli olan veya dışarıdan gelen kültür ve ananelerini de en iyi tanıyan etnograflardan biridir. Bu sebeble Verbitskiy, Altaylıların en orijinal inançlarını seçmiş ve kitaplarına yalnızca bunları koymuştu. Verbitskiy inanışları o kadar dikkatle ve eleterek seçmiştir ki, onun kitabında bulunan materyelleri başka bir araştırmacının eserinde bulmaya imkan yoktur. Bu sebeple Altay Türklerinin yukarıdaki yaratılış destanları ayrı bir özellik ve önem taşırlar (Ögel, 1971, s. 437).

Verbitskiy’in topladığı Altay Yaratılış destanının içine karışan ikinci destan: Potanın’ın topladığı bir Altay Yaratılış destanında da, insanın etini topraktan, kemiklerini ise taştan yaratılmıştı. Buryat Moğollarının Yaratılış efsanelerinde de durum böyledir. Öyle anlaşıyor ki Verbitskiy’in topladığı efsane, daha ziyade Batı Türklerinin tesirleri altında bulunuyordu.

BÖLÜM III

11-12 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARINDA SANAT EĞİTİMİ

3.1. Resimde Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi

Resim bir sanattır ve sanat, geçici, yalıtılmış ve belirsiz bir üretim değildir; insan ruhunun geliştirilmesi ve arındırılması, yani ruhsal üçgenin yükselmesi için kullanılması gereken bir güce sahiptir (Kandinsky, 2013, s.108)

Her çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimi farklılık gösterir. Aynı çerçeveden değerlendirdiğimizde, her çocuğun bir sanat evresinden diğerine ulaşmasının da aynı zaman diliminde olacağını söylemek yanlış olur. Bu farklılık birebirlik olmadığı anlamındadır, yine de her çocuk hemen hemen aynı yaş civarlarında aynı evrelerden geçmektedir. Tabii ki tüm bunları, üstün zekalı ve zeka geriliği olan çocuklardan farklı tutarak söylemek yerinde olur. Özetle en geniş haliyle bakmak gerekirse, hem ince motor gelişimi hem de algısal ve zihinsel gelişimle beraber çocukların çizimleri yaşları büyüdükçe daha ayrıntılı, oranlı ve gerçekçi olur. Sayfada yalnızca karalama olarak başlayan çizimler, yavaş yavaş bir kompozisyon halini almaya başlar (San, 2003, s. 17)

Gerçekçilik döneminde önceki yaş dönemlerine göre, çizgilerinin daha ayrıntılı ve gerçeğe yakın olduğu söylenebilir. Ergenlik öncesi dönemi içeren bu yaşlarda artık çocuklar resimlerini göstermeyi ve açıklamayı sevmeyebilirler. Artık eskiye nazaran özgür çizimler ortadan kalkmaya başlar ve normlara uyma kaygısıyla beraber bol ayrıntılı resimler gözlemlenir. Figürlerle objeler arası ilişki kurallara uymaya başlarken, perspektif kurallarına merak başlamıştır (Yavuzer, 1986).

Konu seçiminde artık cinsiyet farklılıkları gözüktür. Önceki dönemlerde hem kız hem erkek çocukları benzer resimler çizmeyi tercih ederken, bu dönemde erkek çocuklar daha çok araba, uçak, savaş sahneleri gibi resimler çizerken, kız çocuklar daha çok çiçekler, bebekler, giysilerini, ayrıntılandıkları kadın figürleri, bahçeler çizme eğilimindedirler. Resimleri beğenmeme, aşırı hassasiyet ve kendini ifade güçlüğü görülür. Bu dönemin en önemli özelliği gerçekçiliğin gözle görülür şekilde artmasıdır. Kız, erkek, genç, yaşlı çizimleri, cinsiyet ayrımı, taban ve ufuk çizgileri netleşir. Renk uyumu, estetik kaygısı kendini gösterir (Artut, 2002, s.210).

3.2. 11-12 Yaş Grubu Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Gelişimi

Bir çocuğun dünyasında sanatsal aktiviteler, özellikle resim, yetişkin dünyasındaki algılanışlarından biraz daha farklı özellikler taşır. Çocuğun nesneleri ve şekilleri nasıl algıladığı yada bilişsel gelişim süreci içerisinde sanat algısının nasıl gelişip şekillendiği sorularına vereceğimiz cevaplar, aynı zamanda çocuğun kendi dünyası içerisinde varoluş biçimi hakkında da ipuçları taşımaktadır. Bu varoluşun en önemli anahtarı ise, çocukta doğuştan varolan bir hazine niteliğindeki yaratıcı düşüncenin anlaşılmasını gerektirir.

Önemli gelişim kuramcılarında Jerome Bruner, üç yaşından itibaren çocuğun hayal gücünü gittikçe daha fazla kullandığına dikkat çekmektedir. Hayal gücünün etkin kullanımı, çocuğun aktif ve sınırsız yaratıcılığıyla birleştiğinde, çocuk tarafından kendini ifade edebilmek amacıyla kullanılan doğal bir yaşantıya dönüşür. Bu dönemde çocuk, dil gelişiminin kazanımlarıyla birlikte, dünyasını nesnel olarak temsil edebilme yeteneğini de kazanmıştır. Çocuğa sunulan her türlü aktivite – boya kalemi, çamur, kil, su, oyuncak vb. çocuk tarafından zihninde var olan dünyanın dışarıya yansımaları için birer araç olarak kullanılmaktadır. Bruner, sekiz yaşla birlikte çocuğun dünyayı en üst düzeyde temsil edebilme yeteneği kazandığına da dikkat çekmektedir. Bu dönemin, sanatı meslek olarak seçen bir birey için son derece önem taşıyan semboller oluşturma veya semboller aracılığı ile düşüncelerini gerçeğe dönüştürme yeteneklerinin de kazanıldığı bir dönem olduğuna dikkat etmek gerekir (Gel,1991).

Çocukta bilişsel gelişimi en iyi açıklayan kuramcılardan birisi olan Jean Piaget ise, çocukların geçirdikleri değişik gelişim aşamalarının erişkinlerin düşünce biçimlerinden çok farklı olduğuna dikkat çekmektedir. Bilişsel gelişiminin zihninde basamak basamak yapılanan aşamalı yapısının, sanat algısının gelişimi üzerinde de etkili bir süreç olması kaçınılmaz gözükmektedir. Piaget'ye göre çocuk, çevresini inceleyen aktif bir araştırmacı konumundadır. Bu araştırma süreci içerisinde karşılaştığı her türlü yaşantı, zihnin de “şema”lar yoluyla yerleşmektedir. Kişinin doğuştan getirdiği bir yetenek olan “uyum” mekanizması ise, çocuğun geliştirdiği şemaların duruma göre değiştirilebilmesine, uyarlanabilmesine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda çocukların kağıda yansıttığı resimlerin, zihinlerinde karşılık bulan şemaların bir yansıması olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla çocuğun nesneyi nasıl çizdiği değil, çizdiği nesnenin neyi temsil ettiği önemlidir. Yani kağıdın üzerindeki kocaman bir mavi yuvarlak, yetişkin bir beyinde mavi bir yuvarlaktan ibaretken, çocuğun sahip olduğu şemalarında karşılığı bir balon, bulut, oyuncak bebeğinin mavi gözü veya en sevdiği topu

olabilir. Bu yaklaşım aynı zamanda bize, çocukların resimlerinde ortak olarak rastladığımız bazı çizimler hakkında da bir fikir sağlayabilir. Örneğin pek çok çocuğun gözünde güneş sarı, bulut mavi, yaprak yeşildir. Ara renklerin resme yansıtılamamasının sebebi, dışardan bakıldığında basit olarak bu şekilde görünmelerinin çocuğun zihninde aynı şekilde basit şemalar yaratması olduğu söylenebilir (Sungur, 1992).

Sanatın sadece bir oyun veya eğitim aracı olmanın ötesinde bireyin geleceğinde de var olan bir unsur olarak yer alması, kişinin yaratıcı düşüncesini yetişkinlikte de sürdürmesiyle mümkün olacaktır. Sanat uygulamaları yalnızca çocuklukta ihtiyaç duyulan araçlar değildir. Sanatın her türlü şekliyle -ister bir uygulayıcı, ister bir dinleyici, izleyici, hobi sahibi v.b. olsun- yetişkin dünyasında yer alması, bireyin ruh sağlığını korumasının ve depresyonla başa çıkmasının anahtarlarından birisi olacaktır. Çocuklukta bu kadar ilgi ve istekle karşılanan sanatsal uygulamalar, yetişkin hayatta da sağ beyni uyaran faaliyetler olarak oldukça zevk alınan araçlar olabilirler. Bunun için yaratıcı düşüncenin yetişkinliğe ulaşana kadar aktif kalmasına, kaybedilmemesine ihtiyaç duyulacaktır (Canel, 2005).

Yaratıcılık her insanda var olan ve geliştirilmeye müsait bir düşünce sistemidir. Zekanın değiştirilemez potansiyeline karşılık yaratıcılığın sınırsız gelişime açık potansiyeli, yedi yaşına kadar bir çocuğun zihninde zaten kendiliğinden aktif olan ve kullanılan bir niteliktedir. Sağ beynin aktif bir faaliyeti olan yaratıcılık, sol beyin aktivitelerine uygun bir şekilde planlanmış ve sağ beyin içeriklerine yer vermeyen okul ortamında gittikçe körelmeye başlar. Yedi yaşına kadar yaratıcılığını aktif bir şekilde kullanan çocuk, üniversiteden mezun olduğunda yaratıcılığının en az %50'sini kaybeder (Saturçay, 1983).

Beynimizin her iki yarı küresi, birbirinden farklı özelliklerin kullanımında aktif haldedir. Aslında her iki yarım küreyi de kullanırız. Ancak birini daha aktif kullanma eğilimi gösteririz. Beynimizin hangi yarıküresini daha aktif kullandığımız ise, duygularımız, düşüncelerimiz, eğilimlerimiz hatta yeteneklerimiz üzerinde etkili olmaktadır. Duygular, iletişim, paylaşma, düşler, içgüdüler, sezgiler ve yaratıcılık daha çok sağ beyin tarafından yönetilir ve bu özelliklerin okul ortamı tarafından desteklendiğini söylemek çok zordur. Okul daha ziyade, mantık, çözümleme, analiz, gerçekçilik, ayrıntı gibi özellikleriyle sol beyne yönelik bir ortam sunar. Oysa yaratıcı düşüncesi gelişmiş olan bireyler yaratıcılığın en temel özelliklerinden birisi olan özgün düşünebilme yetenekleri sayesinde, hayat problemleriyle daha kolay başa çıkabilmekte, özgüvenleri ve benlik algıları daha yüksek olabilmektedir. Diverjant (Diverjant

düşünme, beynin kendiliğinden, çok sayıda özgün fikir üretebilmesidir.) düşünebilme yeteneği yaratıcı bireye, bir problemin çözümüne giden birden fazla yol olabileceği fikrini kazandırmakta ve böylece birey herkesin denemediğini deneyebilme cesaretini gösterebilmektedir. Bir nesneyi gerçek görünümü dışında yorumlayabilmekte, herkesten farklı bir hareket, biçim, renk kazandırabilmekte, böylece ortaya çıkardığı ürünün orijinalliğini arttırabilmektedir. Bu özelliğiyle yaratıcılık, sanat penceresinden bakıldığında sanatçıyı farklı kılan niteliğin ta kendisidir ve sağ beyin fonksiyonlarının desteklenmesi gerekliliğini bir kez daha haklı kılar (Yavuzer, 1986).

Anne babanın veya öğretmenin ev ve okul ortamı içerisinde yaratıcılığı desteklemesi, en azından sağ beyin fonksiyonlarını durdurmaktan kaçınmaya özen göstermesi mümkündür. Çocuğun yaptıklarının ve yarattıklarının kıymetli görülmesi, küçümsenmemesi, özellikle kişinin kendine ve ortaya çıkarttıklarına olan inancını yitirmeden özgün eserler vermeye devam edebilmesi için gereklidir. “Bu işe yaramaz”, “Acaba başkaları ne düşünür?” “Resim çizmekle oyalanacağına biraz matematik çalış”, “Gitar dersimi! Büyüyüp de çalgıcımı olacaksın” gibi bir yaklaşım, çocuğun içinde var olan eğilimi küçümsemesine ve derinlerde bir yerlere gömmeye çalışmasına sebep olacaktır. Pek çok yetişkin yaşları belli bir olgunluğa erdikten sonra, kendilerine iyi geleceğini derinden hissettikleri hobilere hayatlarında bir yer açma isteğini şiddetle hissetmeye başlar. Aslında aradıkları bir zamanlar bir yerde bastırılmış olan yaratıcılıklarıdır. Çünkü yaratıcılığın başlıca nedeni Rogers’ında (1959) belirttiği gibi kendini gerçekleştirme eğilimidir. Başarılı sanatçılar, çocukluk çağlarında sanat için şekillenmeye hazır beyinleri olumlu koşullarda desteklenmiş veya olumsuz koşullarda kışkırtılmış bireylerdir. Hayat boyu biriktirdiklerini sanat yoluyla yansıtabilmeleri için gerekli olan içgüdülerini, sezgilerini, duygularını, düşlerini bastırmamayı öğrenmiş olmaları, onları ilerde yaratacaklarına hazırlamaktadır (Yavuzer, 2000).

Sanat eğitimi, yalnızca zevk verici ve oyun niteliği taşıyan bir etkinlik ya da hobi olamaz. Çünkü sanat yaşamın her alanına yönelik düşünce ve duyguları estetik plana, hatta bazen onu da aşan bir boyuta yaratıcı yöntem ve tekniklerle aktarır; toplumun, insanlığın önünü açar. İnsanca ve insana yakışır bir dünyada yaşamın temellerini attırır (Akkaya, 2009).

BÖLÜM IV

RESİM EĞİTİMİNDE TÜRK YARATILIŞ MİTOLOJİSİ YOLUYLA YARATICILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ

4.1.1. Yaratıcılığın Tanımı

Yaratıcılık kavramının İngilizce karşılığı “kreativitaet, creativity” dir. Latince “creare” kelimesinden gelir. Bu kelime, “doğurmak, yaratmak, meydana getirmek” anlamındadır.

General George S. Patton yaratıcılıkla ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder: “İnsanlara bir şeyin nasıl yapılması gerektiğini söylemeyin. Yapılmasını istediğiniz şeyin ne olduğunu söyleyin ve yaratıcılıkları ile sizi nasıl hayran bırakacaklarını görün”. Yaratıcılık, olmayan birşeyi hayal edebilme, bir şeyi herkesten farklı yollarla yapabilme ve yeni fikirler geliştirebilme yeteneğidir. Başka bir deyişle yaratıcılık herkesin gördüğü şeyi aynı görüp onunla ilgili farklı şeyler düşünebilmektir. Yaratıcılık günlük olaylara ve nesnelere herkesten farklı bakabilmek ve farklı yaklaşım tarzı geliştirebilmektir. Yaratıcılık, olağan, günlük şeylerin özel olmasını, özel şeylerin de daha çok günlük hayata girip doğal şeyler olmasını sağlar. Eğer hayatınızdaki günlük şeyleri farklı ve yeni yollarla yapıyorsanız bu sizin yaratıcılığınızı gösterir. Denediğiniz her yeni şey size yeni bir şey öğretecektir. Denediğiniz yeniliklerde hatalar yapabilirsiniz. Yaratıcı olmanın riskli tarafıdır bu. Risk alarak yeni şeyler dener ve keşfedersiniz (Buyurgan, 2012).

“Yaratıcılık nedir?” sorusuna verilebilecek pek çok cevap bulunabilir, belki de herkes kendi açısından bu cevabı verebilir. Kimisinin aklına yaratıcılık deyince Bethooven, Mozart gibi dahiler gelirken, kimisinin aklına Da Vinci, Picasso gelir. Kimisi için J.R.R Tolkien, kimisi için ise Edison yaratıcıdır. Peki ama genel anlamda yaratıcılık nedir? Yaratıcılık kimlerde bulunur? Yaratıcılık geliştirilebilir mi? Tüm bu sorulara birlikte cevap bulmaya çalışalım. Öncelikle “yaratıcılık nedir?” sorusuna bakalım. Bunun için bazı tanımlara göz atmakta yarar var.

Yaratıcılık;

- *Ressamların sahip olduğu bir şey
- *Problemlere alışılmadık ya da orijinal bir yaklaşım
- *Uyuşmaz bilişsel unsurların ya da fikirlerin bir araya getirilmesi

- *Zahmete değer bir ürüne götüren süreç
- *Karmaşık bir sistem olan beynin kendi kendine ortaya çıkan bir özelliği
- *Yeni, işe yarar bir şeyin meydana getirilmesi
- *Orijinal ve değerli bir şey üreten süreç
- *Başkalarıyla aynı şeyi görmek ama farklı bir şey düşünmek
- *İnsan olmanın yegane karakteristiği

Yaratıcılık en basit şekliyle orijinal, sosyal faydalılığı olan ürünler veya fikirler yaratabilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Fakat bu tanım tam bir cevap değildir. Yaratıcılık alanında en önemli isimlerden olan Frank Barron, yaratıcılık için daha kapsamlı bir tanımlama yapmıştır. Öncelikle, yaratıcılık yaratılan ürünün özellikleri ve ürünün aldığı sosyal kabul ile değerlendirilebilir.

İkinci olarak yaratılan ürün kendi koşulları içinde değerlendirilmelidir. Örneğin; çözülen ya da tanımlanan problemin zorluğu, önerilen çözümün zarafeti, ürünün yarattığı etki.

Üçüncü olarak; yaratıcılık onu besleyen yeteneklerin, becerilerin temelinde değerlendirilebilir. Yaratıcılık, diğer mental fonksiyonlardan farklı bir zihinsel yeterlilik olarak düşünülebilir. Yaratıcılık, “Zeka” adı altında toplanan kompleks bir çok yetenekle ilişkisi olmasına rağmen, onlardan bağımsız gözükmektedir. Genellikle, yaratıcılık yeteneği olan kişiler zeka testlerinde normal popülasyondan daha yüksek puanlar almaktadır ve objektif gözlemciler tarafından da yaşlılarından daha zeki olarak değerlendirilmektedirler. Fakat, IQ testlerindeki yüksek puanlar yaratıcılığı göstermiyor olabilir. Bu konudaki çalışmalar (Terman’ın üstün zekalı çocukları hayatları boyunca takip ettiği çalışma ve McKinnon’ın mimarlarla yaptığı çalışma) üstün zekalı kişilerin diğerlerine kıyasla daha iyi sosyal becerilere ve sağlığa, daha fazla intihar oranlarına sahip olduklarını fakat yaratıcılık anlamında genel popülasyondan farklılık göstermediklerini ortaya koymuştur. Mc Kinnon’a göre; 120’nin üzerinde bir IQ skoru ile yaratıcılık arasında herhangi bir korelasyon yoktur (Karayağmurlar, 1991).

Yaratıcılık yeteneğini ölçmeye yönelik çok çeşitli metotlar vardır. Dennis Hocevar (1981) yaratıcılığı ölçmeye yönelik olarak kullanılan metotları özetlemiştir. Bunlar:

- 1) Farklı düşünme testleri
- 2) Tutum ve ilgi Envanterleri

- 3) Kişilik Envanterleri
- 4) Biyografik Envanterler
- 5) Öğretmen değerlendirmeleri
- 6) Arkadaş Değerlendirmeleri
- 7) Supervizör Değerlendirmeleri
- 8) Ürünlerin Değerlendirilmesi
- 9) Tanınma, Saygınlık
- 10) Belirtilen Yaratıcı Aktiviteler ve Başarılar Büyük ölçekli araştırmalarda en çok kullanılan yöntemler üçüncü kişiler tarafından değerlendirmeler ve biyografik analizlerdir.

Kişilik testleri veya kişinin düşünce yapısını değerlendiren yöntemler seçilmiş gönüllü örneklem üzerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Sözel akıcılık, fikirlerin akıcılığı, yeniden tanımlamalar, yeniliğe açık olmak, bağımsız düşünebilme, birbirinden uzak bağlantıları kurabilme, fikir üretimi için çaba harcamak, zeki insanlarda yaratıcılığı destekleyen yeteneklerdir. Çoğu çalışma, yaratıcılığın ifadesinin sadece bir davranışla; bir soruya cevap vermek gibi, olmadığını ve birçok aşamadan oluşan bir süreç sonunda olduğunu söylemektedir. “Evraka” anı, daha önce yoğun bir bilgi toplama, değerlendirme süreci olmadan oluşmaz. Arnold Ludving, (1989) yaratıcılığın ilk aşamasının hazırlık süreci olduğunu söylüyor. Bu dönemde, kişi ilk bakışta çözümsüz gibi gözüken bir problemi çözmeye kalkar fakat başarılı olamaz. Daha sonra problem bir kenara koyulur ve kuluçka dönemi başlar. Bu dönemde, genelde kişiler başka bir işle meşgulken bilinç dışında fikirler oluşmaya başlar. Daha sonra, keşif etme, aydınlanma, evraka denilen durum meydana gelir. Bu genellikle, rüyalarda veya rahat olunan bir zamanda oluşur. Fakat içgörü keşif etmek için yeterli değildir. O yüzden son aşamada, eldeki veriler değerlendirilir ve fikirler bilimsel, estetik veya sosyal standartlara göre test edilir (İpşiroğlu, 1993).

Psikanalistlerin “egonun hizmetinde gerileme” diye adlandırdıkları; deneyimleri genişletmek ve zenginleştirmek için bilim dışına dönmeyi anlatıyor. Aklın gizli kısımlarına erişmek, sanatçıların, yazarların, daha az ölçüde filozofların ve bilim adamlarının yapabildiği bir şey gibi gözüküyor. Bilinçdışının günlük hayattaki beklenmedik şekilde ortaya çıkışı ise ruhsal sorunları olan insanları karakterize etmektedir. Bir çok çalışmanın gösterdiği gibi; yaratıcılık ve ruhsal sıkıntılar arasında kuvvetli bir bağ vardır. Yaratıcı kabiliyeti olan zeki insanlarda ruhsal sorunların oranı genel poülasyona göre oldukça yüksektir.

Yaratıcılık, bilim adamlarının uzun süredir üzerinde önemle durduğu bir konudur. Yaratıcılık nedir? Yaratıcı insanlar kimlerdir? Yaratıcılık geliştirilebilir mi? gibi sorular, bu güne kadar hep sorula gelmiştir. İnsanların sahip oldukları bireysel özellikler, zekâ, kişilik ve fiziksel gelişme gibi alanlarda kendini gösterir. Diğer bireysel özellikler de yaratıcılıkla ilgilidir. Yaratıcılığın doğuştan geldiği, doğuştan yaratıcı olmayan insanın sonradan yaratıcı olamayacağı görüşü artık terk edilmekte ve iyi bir eğitimle de yaratıcı olabileceği görüşü artık ağır basmaktadır (İpşiroğlu, 1993).

Yaratıcılık kavramı; sadece güzel sanatlar için değil, günlük yaşamın tüm alanlarını kapsamaktadır. Ancak, bu çalışmada yaratıcılığın geliştirilmesinde çok önemli rol oynayan sanat eğitimi dersleri (görsel sanatlar dersi) üzerinde durulmaktadır. Görsel sanatlar dersleri sadece öğrencinin hayal gücünü geliştirmez, aynı zamanda onların yaratıcılıklarını da geliştirir. Bu güne kadar yaratıcılıkla ilgili bir çok tanım yapılmıştır. Örneğin San'a göre “yaratıcılık her bireyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir”. Torrance, yaratıcılığı şöyle tanımlar: “Sorunlara, aksaklıklara, bilgi eksikliklerine, kayıp ögelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olmak, güçlüğü tanımlamak, güçlüğe çözüm aramak ve kestirimde bulunmak”. Yazarların görüşlerine dikkat ettiğimizde, yaratıcılık için genellikle; yeni, farklı ve yararlı bir yeti olduğu görüşünde birleşmektedirler. Yazarların görüşlerinden hareket ederek yaratıcılığı kısaca şöyle tanımlayabiliriz: “Yaratıcılık; Özgün buluşlar ortaya koyma becerisidir”. Yaratıcı imgelemeyi anlayarak ve uygulayarak insanlar hayatlarını yeniden düzenleyebilirler. Yaratıcı imgelem sayesinde kişinin kendisiyle ve yaşadığı dünya ile ilgili inancını ve bu inancın ürünlerini değiştirmek mümkündür. Uygarlığımızın tüm gelişmeleri yaratıcı hayal gücünün eseridir. Geçmişte, hayal ürünü olarak nitelendirilen, aslında engellenmiş hayal gücünün ürünü olan bilim kurgu kitapları ve dergileri, bugün gerçekçi kabul edilmektedir (Karayağmurlar, 1991).

Yaratıcı düşünme, varılan istasyon değil seyahat etme şeklidir. Bir insan eski bir soruna yeni bir cevap bulduğunda ya da bir şey olmadan olabilecekleri düşündüğünde meydana gelir. Yaratıcılık, birey rüya gördüğünde ya da herhangi bir şekilde hayal kurduğunda ortaya çıkar. Çocuklar bunu oyun oynarken, masal dinlerken ya da kumdan bir kale inşaa ederken yaparlar. Yetişkinler ise bunu bir kitap okurken, bir seyahat plânlarırken ya da sadece banka hesaplarında birikmiş parayla ne yapacağını düşünürken yaparlar. Rawlinson, yaratıcı düşünmenin bir rüya görmek olduğunu belirtir. O'na göre rüya görmek, “beynin çalışabilmesi için temel

işlevlerdendir ve rüya görmeyen çok az insan vardır” (Yavuzer, 1996).

Yaratıcılık; rüyalarda, bilinç altında ve zihinde toplanan bilginin kullanılmasıyla artar. Uykudan uyanıldığında, eğer görülen rüya hatırlanabiliyorsa, ruhun derinliklerinde keşfedilen semboller ve imajlar yakalanabilir. Bunlar yaratıcı gücü artıracak son derece değerli bilgilerdir. Üstün zekâ ile yaratıcılık arasında bir paralellik olduğuna ilişkin düşünceler vardır. Üstün beyin gücü ve yaratıcılık arasındaki ilişkide bir eşik noktası bulunmaktadır. Yani belli bir zekâ seviyesine kadar olan çocuklar daha yaratıcı olmakta (120 IQ), ancak o zekâ düzeyi aşıldıkça zekâ ile yaratıcılık arasındaki ilişki neredeyse sıfır noktasına düşmektedir. Araştırma sonuçları yaratıcılık ve zekânın kalıtsal olduğunu desteklemektedir. Ancak her ikisinde de çevre önemli bir faktördür. Çevre olgusu yaratıcılığı zekâdan daha çok ilgilendirmektedir.

Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler

- a) Duygusal engeller: Utangaçlık, aptal yerine koyulma korkusu, yanlış yapma korkusu, belirsizliklere karşı hoşgörü yetersizliği ve aşırı özeleştiri bu gruba girer.
- b) Kültürel engeller: Toplumsal değerler bir kültürden diğerine değişmektedir. Bazıları yaratıcılığı desteklediği gibi bazıları da engellemektedir. Hayal etmenin boşa harcanan zaman olarak kabul edilmesi, çok oyunun sadece çocuklar için olduğunun düşünülmesi, ... Kültürel engellere örnek olabilir.
- c) Öğrenilen engeller:Eşyaların kullanımı (fonksiyonel kalıplaşma), anlamların verilmesi, ihtimallerin beklenilmesi ve kutsallaşmış tabularla ilgili gelenek engellerini kapsamaktadır.
- d) Algılama engelleri:Adetler, problemlerin önemli olan öğelerini tanımada başarısızlığa yol açabilir. Bunlara aşağıdaki engel de eklenebilir.
- e) Yüklü program engelleri:Kalıplaşmış konular yığını olan ve belli süre içinde tamamlanılması gereken eğitim programları da yaratıcılığa engel olabilmektedir...

Yaratıcılığı etkileyen faktörlerden bazılarını biraz açacak olursak: Yaratıcılık ve kültür Çeşitli kültürler içinde barındırdıkları bireyleri, kimi konularda yaratıcılığa özendirirken kimi konularda da aynı şeyi yapmazlar. Amerika Birleşik Devletleri’nde bilim ve sorun çözümü özendirilirken politik ve sosyo-ekonomik konularda bu özendirmeye rastlanamaz. Arap kültüründe ise teknik konularda yaratıcılığa izin verilirken, dini konularda izin verilmez. Diğer yandan, kimi kültürler uyum ve yapıya önem verirken, kimileri de yeniliği özendirmektedir. Sungur’un aktarımıyla, Torrance’in 1964 yılında Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Porto-Riko, Türkiye ve Yunanistan’da yaptığı araştırmada, 9-11

yaşlarındaki çocuklarda ıraksak düşünmeye karşı algılanmış baskıyı incelemiştir. Torrance bu araştırmasında; çocuklardan, alışılmamış karakterlere ilişkin hayvan hikâyeleri üretmelerini istemiştir. Çocukların ürettikleri bu öykülerin içeriği analiz edildiğinde; asıl baskı tipinin kendisi, anne-babası, arkadaşı ve toplum olduğu ortaya çıkmıştır. Baskı türü olarak öğüt verme, alay etme, uzaklaşmayı gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Baskı sonucu ise, uyum ya da direnme tepkisi ile cevaplanmıştır. Yaratıcılık ve zihni rahatsızlıklar genellikle yaratıcı insanlar hem arkadaş canlısı, hem de akranları tarafından sevilen kişilerdir. Sosyal aktivitelere ilgi gösterirler, risk almaya ve yeniliği araştırmaya eğilimlidirler. Bu davranışları onları daha bağımsız ve gelenek dışı yaparken, aynı zamanda onları duygusal kararsızlığa götürür. Yaratıcı bireylerin psikolojik karakterlerinden biri de zihinsel hastalıklara eğilimli olmalarıdır. Yaratıcı insan diğer insanlardan biraz farklı, biraz çılgın ve garip davranışları olan insandır. Bütün okullar öğrencilerin ruh sağlığı ile ilgilenirler. Öğrencilerinin ruhsal çöküntülere uğramamaları ve sağlıklı bir kişilik geliştirmeleri için uğraşırlar. Yaratıcılığın söndürülmesi; yaşamdan doyumun engellenmesine ve yüksek düzeyde gerilimlere, sinir bozukluklarına neden olmaktadır. Yaratıcılığın şizofreniye değil; yaratıcılık yokluğunun sinirsel bozulmalara yol açtığına inanılmaktadır. Yaratıcılık, şizofrenlerin ruh sağlığını yeniden kazanabilmeleri için gerekli bir kaynaktır. Sağlıklı her bireyin gizil gücü olan yaratıcılık, hastalık değil normalin türevidir. Rollo May, büyük ressamalarda, heykeltıraşlarda, yazarlarda ve müzisyenlerde uyumlu insanların çok nadir karşımıza çıktığını belirtir. Yaratıcılık ve özgünlüğün, kendi kültürlerine uymayan kişilerde bütünleştiği açıktır. Yaratıcılığın kendi özel kültürümüzde ciddi psikolojik sorunlarla bütünleşmesi doğaldır. Van Gogh'un çılgınlıkları buna örnektir (Yavuzer, 1996).

Yaratıcılık yüzyıllar boyu olağanüstü insanlara özgü bir özellik olarak kabul edilmiş ve en çok güzel sanatlar alanında kullanılmıştır. Dahi ile deli arasında kıl payı bir ayrım olduğu gibi bilim dışı görüşler de yakın zamana kadar kabul edilegelmiştir. San'a göre yaratıcılık, "Sanatsal alanda baş yapıtların ortaya çıkmasına neden olan süreçler bütünü ve ayrıca bir tutum ve davranış biçimidir". Baltacıoğlu'nun, sanatta yaratıcılık konusundaki şu sözleri ilginçtir: "Sanat bir yaratıcı değil, bir uyandırıcı, bir coşturucudur. Estetik duygu insanda varolan ancak bilinçaltında kalan şehvet duygusu gibi biyo-psikolojik ya da sosyo-psikolojik duyguların uyanması, bilinç üstüne çıkmasıyla meydana geliyor. Böyle olunca her sanat eseri değer kuramında sıraladığımız, duygulardan birini aşıl原因 değil, bilinçaltında yaşayan türlü duyguları canlandıran, bilinç üstüne çıkartan bir teknik demektir". Düşünmek, yaratıcı düşünme için bir ihtiyaçtır. Sanat ile yaratıcılığı güçlü bir şekilde birleştiren şey akıldır. Sanat;

güzellik, mükemmellik, uyum ve düzen yaratır. Fantezilerden doğan, ulaşılmaz olan, ilk bakışta görülmez olan şeyleri bize görünür kılar. Zevk ya da hoşnutsuzluğa ifade kazandırır (Karayağmurlar, 1991).

Günümüzde yaratıcılık, sanatta olduğu kadar, bilim ve teknikte de önem kazanmıştır. Bu sebeple, son yıllarda yaratıcılık, bilim adamlarının, tanımlamaya çalıştıkları bir kavram olmuştur (Razon, 1990). Psikoloji alanında yapılan çalışmalar ve bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar, kavram ve tanım hakkında yeni değerlendirmeler ortaya koymuştur. Ancak yine de yaratıcılık, psikoloji alanının tanımlanması zor kavramlarından biridir. Yaratıcılığın, her alanda ve herkes tarafından bir davranış biçimi olarak sergilenebileceği düşüncesinin belirlenmesi, kavramı tanımlama konusunda çeşitliliğin oluşmasına sebep olmuştur. Pek çok araştırmacı yaratıcılığı tanımlamaya çalışmış; kimisi yaratıcılığı bir sezgi süreci olarak benimsemiş, kimisi ölçüm ve kişilik üzerinde durmuştur. Bu tanımlamalar, daha çok, tanımlamanın yapıldığı alanlara göre değişiklikler göstermektedir (Buyurgan, 2012).

Yaratıcılığın tanımlanmasında diğer bir inceleme şekli de süreç üzerinde durularak geliştirilmiştir. 1926'da Wallas, yeni beliren bu düşüncüyü a) hazırlık, b) tasarım/kuluçka, c) düşünce geliştirilmesi, aydınlanması ve d) gerçeklik denetimi evrelerine ayırmıştır. Harmon'a (1956) göre yaratıcı süreç, ortaya yeni bir şey çıkaran herhangi bir süreçtir: Bu, bir fikir, bir nesne, yeni bir biçim ya da eski öğelerin değişik bir düzenlemesi olabilir. Harris (1959) ise, yaratıcılık sürecini altıya ayırır: a) gereksinmeyi gerçekleştirme, b) bilgi toplama, c) etrafıca bir konu üzerinde düşünme, d) çözümler hayal etme, e) gerçekliğini tesbit etme ve f) düşünceleri işleme çevirme. Süreç yaklaşımını vurgulayanlar arasında ressam, edebiyatçı, heykeltıraş, müzisyen gibi sanata yönelik kişiler görülmektedir. Yaratıcı kişi, yaratıcılık sürecinde davranışları konusunda içten bir anlayış ve sezile, kendine özgü yeteneğini arttıracak bilgeliği elde eder. Bu görüşe göre, yaratma anındaki psikolojik düşünce yapısı ve çerçevesi en iyi ölçüt olarak kabul edilmektedir (Rouquette, 1994; Yavuzer, 1996).

Ölçüm yöntemini uygulayanlar arasında en başta Guilford anılabilir. Guilford (1950), dar anlamda yaratıcılığı, yaratıcı kişilere özgü olan niteliklerin incelenmesini önerir. Yaratıcı yetenekler, o kişinin söz konusu etmeye değer bir yaratıcılık ortaya çıkarıp çıkaramayacağını belirler. Guilford, yaratıcılığın, bilişsel yetenek türlerinin oluşturduğu testlerde yansıdığına inanır. Bu testler, uygulamalarda kişinin o konudaki yetersizliğini ortaya çıkarır (Yavuzer, 1996).

Yaratıcılığın bilimsel incelenmesinde kişilik kavramının önemli bir yeri vardır. Bu araştırmalar; yaratıcı davranışta güdülenmenin incelenmesi ve yaratıcı kişilerin yaşam biçimlerine ait özellikleri, olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Birincisi, yaratıcı davranışın, kişinin çevresiyle olan ilişkilerinde kişinin tüm yetenek güçlerinin gerçekleşmesini sağlayan bir oluşum görüşü; ikincisi ise, bastırılmış ya da kişinin kabullenemeyeceği tepilerin etkisinde yer alan yan ürün oluşumu, görüşüdür (İpşiroğlu, 1993).

Aktüel yaratıcılık ve potansiyel yaratıcılık ayrımına giden Lowenfeld'e göre yaratıcılık, bireylerin değişken miktarlarda sahip oldukları ve durumlara bağlı olarak az çok ortaya çıkmaya elverişli bir tür özelliktir. Bir başka deyişle, kendini göstermek için uygun koşullarla karşılaşması gereken kişide bulunan bir potansiyel güç söz konusudur. Çok sayıdaki yaratıcılık testlerinin ortaya konmasının kökeninde de aynı görüş bulunur. Çeşitli teorik yaklaşımlar da bu yöneliştten esinlenirler ve onu rafine ederler (Rouquette, 1994).

Görüldüğü gibi yaratıcılık alanındaki geçmiş ve günümüzdeki sistemli araştırmalar, yaratıcılığın ne kadar karmaşık ve bir o kadar da tanımlanması zor bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır. Bilim adamları yaratıcılıkla ilgili olarak, doğuştan getirdiğimiz ve her kişiye normal olarak dağıtılmış bir özellik, bir yetenek olduğu konusunda birleşmektedirler. Bu sebeple yaratıcılık, kişilerin günlük hayatta, karar verirken, yorum yaparken, her an kullandığı gerçek bir kaynaktır. Tanım denemeleri ve tartışmaları 1950-1985 yılları arasında kesintisiz devam etti. Son zamanlarda yaratıcılığı, tahlil ve arşiv çalışmalarından elde edilen verilere dayanan zihinsel süreçler veya kişilik özellikleriyle tanımlamak yerine, ortaya çıkan özel davranışların sonuçlarına (ürüne), bu özel davranış alanlarıyla ve yaratıcılık konusuyla ilgili olan kişilerin verdiği hükümlere bağlama eğilimi, literatüre hakim olmuş gibidir.

Yaratıcılık üzerinde önemli araştırmalar yapmış olan Torrance, yaratıcılığı şöyle tanımlamaktadır: “Sorunlara, bozukluklara, eksik bilgilere, kaybolmuş unsurlara, uyumsuzluklara karşı duyarlı olma; zorluğu tanıma, çözümler arama, tahminler yapma ya da yeni varsayımlar kurma, bunları değiştirme veya yeniden deneme ve sonuçlarını inceleme”.

Vernon ve diğerlerine (1977) göre yaratıcılık: “İnsanın sosyal, manevî, estetik, bilimsel ve teknolojik değeri olduğu kabul edilen yeni fikirleri, görüşleri, buluşları veya artistik objeleri üretme kapasitesidir”. Barlett’in “ana yoldan ayrılma, deneye açık olma, kalıplardan

kurtulma” şeklindeki yaratıcılığı tanımlamasının yanı sıra, daha çok sanat alanındaki yaratıcılık üzerinde duran Read, yaratıcılığı ”önceden biçimi ve hiçbir yüzü olmayan bir şeyin varlık kazanması” şeklinde tanımlamaktadır. Landau’nun yaratıcılık tanımı ise şöyledir: “Daha önce kurulmamış ilişkiler arasında ilişkileri kurabilme, böylece yeni bir düşünce şeması içinde, yeni yaşantılar, deneyimler, yeni fikirler ve yeni ürünler ortaya koyabilme becerisi”(San, 1985).

Sanatta Yaratıcı Düşünme

Sanat Eğitiminde hayal gücünün görsel kayıtlarla zenginleştirilip araştırmaya yönelinmesi ve değerlendirmeler söz konusudur. Yaratıcılık evrenseldir, farklılıklarına karşın herkeste bulunabilir. İşte bunun eğitimle geliştirilmesi söz konusudur. Bunun için çevreye, insana duyarlı olmak gerekir. Bu duyarlılık yaratıcılığı da beraberinde getirecektir mutlaka. Görme, anlama, ilişkilendirme, merak yeni doğumların nedenidir. İşte bu da doğru bir eğitim anlayışına tabii tutulduğunda doğumun sağlıklı olmasına neden olacaktır. Yoksa doğum baştan değil ayaklardan başlar. Öğretim elemanı, anlatmanın çeşitli yolları olduğunu vurgulama rehberliğinde bulunurken hoşgörü çerçevesinde de öğrenciyi özgür bırakabilmelidir. Tüm bunların çok küçük yaşlarda başlaması gerekir ki yaratıcılık konusunda başarı artabilsin. Düşüncenin, yaratının değeri çok erken yaşlarda verilmelidir. Yaratıcı süreç de her şeyde olduğu gibi gereksinimler çerçevesinde varlığını sürdürür. O halde öğrenciyi doldurmak değil; gereksinimlerine yanıt aramak, aramasına olanak tanımak daha doğru olur. Şunları hiçbir zaman akıldan çıkarmamalıdır; tüm bireyler değişik alanlarda yaratıcı yetilere sahiptir. Herkesin ilgi alanı gibi yaratı alanı da farklıdır ve yaratıcılığa giden yol gereksinmeden, duyarlılıktan geçer. Yeni yöntemler sınanırken, doldurma yerine ilgi ve kapasite farklılıkları hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Öğretim elemanı bunu hep canlı tutmalıdır. Bu olguyu zenginleştirmek aileye ve öğretim elemanlarına düşer. Yapıcı eleştiri de olumlu tavır için bir göstergedir doğrusu. SLOVHOVER, yaratıcı sürecin bir düş yolculuğu olduğunu her an ortaya çıkacağını savunur. Sanat ve kültürde yaratıcı süreç simgeye çevrilir. Eğitim sürecinde de gerçekleştirilen budur. FREUD, insan zihninde şiirsel bir güç olduğuna inanır. JUNG, yaratıcılığı bilinçaltına dayandırır. RANK’ a göre ise; sanatçı, irade ve işlem adamı, başka bir deyişle yaratıcıdır. Ama tüm bunların kaynağı ne olursa olsun yaşam ve ölüm her şeyi belirliyor galiba. Ölümsüz olabilmenin tadı sanatta doyasıya var. Var olmanın dayanılmaz hafifliği gibi, sevginin paylaşımı, yaratılanların paylaşımı; işte gerçek olan bu. Önemli olan bunun doğumunu ve gelişimini sağlıklı yapabilmektir. Ailede başlayan bir şeyler olmalı; çocuğun yapısına, farklılığına değer verme gibi.. Bu örüntü, eğitimde sağlıklı bir

şekilde devam etmeli. Çünkü J. DEWEY'e göre "eğitim sosyal değişime açılan bir yoldur". Daha iyiye, daha güzele, daha insansılığa yürüme gerekliliği, kaliteli bir yaşamın denek taşlarıdır. Dünyanın % 70'i su, insan vücudunun%70'i su olduğu gibi dengede olunca günlük yaşam, ya da kağıda, tuvale, mekana, sese, devinime dönüştürülen yaratı yerini bulacaktır. Tıpkı vücudun biyolojik yaşamını sürdürebilmesi için ne istediğini bilmesi gibi. Bunlar özgüvenle gerçekleşir. Demek ki eğitimin ereklerinden biri de öğrenciye özgüvenini sağlamaktır. Bu da bireysel eğitimle olacaktır, kitle eğitimiyle değil. "Yaratıcılığı ortaya çıkarmak ve geliştirmek için bir tür sorun çözme olarak ele alındığında, yaratıcılığı etkileyecek ve deneysel olarak kullanılabilecek değişkenler üzerinde durulması yarar sağlayacaktır" (Yavuzer, 1996). Bu durumda Sanat Eğitiminde öğrenciyi araştırmaya yönlendirmek en doğru yöntemlerden biri olacaktır. Bunun beslenmesi de çok önemlidir. Okuyarak, gezerek, izleyerek vs. Yaratıcı bireyin özelliklerinden birkaçı; başarılıdır, □ yaratıcı insan düzen gereksinmesi ile güdülüdür, meraklıdır, öz kanıtlama içersindedir, özgürdür, yüksek üretim gücüne sahiptir, kuşkuludur, ilgi alanları çok yönlüdür, estetiksel yargı içindedir, içe dönük bir yapısı olabilir, coşkuludur, önsezilidir, etkileyendir (Baron, 1958).

Sanat Eğitimi; bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilme yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırma amacıyla yapılan tüm eğitim çabasına denir. Böyle bir çalışma bireyler arası diyalog sağlar ve eşit hakları amaç edinir. İçinde özgürlüğü taşıdığı için sanat, toplum normlarıyla çakışma gösterir, bu da yaratıcılığa temel sağlar. Bireyin sessizliğini giderir; yetilerini harekete geçirerek kendilerine güven sağlamak Sanat Eğitimi ile gerçekleşir. Sanat Eğitimi ikilidir. Sanattan anlayan, onu seven, bilinçle izleyen bireyler yetiştirmenin yanında sanatı yaşam biçimi yapacak bireylere hitap etmek ve sanatçıya çalışma ortamı hazırlamaktır amaç. Eşit hakların sağlanmasında Sanat Eğitimi salt düşünce oluşumu değil, aynı zamanda bir öğrenme sürecidir. Bu hakların sayılması bireyin başarılı bir toplum yapısında yükselme şansını artırır. Ona uğraşlarında objektiflik kazandırır (İpşiroğlu, 1993).

Sonuçta Sanat Eğitimi; estetik duyarlılık kazandırır. Duygu ve düşüncelerin başka insanlara bu yolla ulaşmasını sağlar. Öğrencinin zihinsel ve algısal yetileri gelişir. Yaratıcı bir düşünce tarzı kazandırır. Sürekli çevresini sorgulayan, eleştiren ve değerlendiren bireyler yetişir. Bu bağlamda sanat eğitimi gerekli kılan etmenleri de şöyle sıralayabiliriz. Toplumsal neden; günümüzde Sanat Eğitimi gerekli kılan en önemli neden; toplumun giderek sanayileşmesi ve insanların mekanik bir ortama yöneltilmesi sonucu bireye duygusal bir takım değerler yüklemidir. Sanat Eğitimi; doğa, madde ve insan arasında ilişki geliştirmeyi sağlar. Psikolojik

neden; bireyi, üstün kılan tasarım ve yaratma yeteneğidir. Sanat Eğitimi bu yetiyi en özgür uygulama alanıdır. Yaratma olayı psikolojik olarak algılamaya yöneliktir. Algı, duyu organlarımız yoluyla çevre hakkında edindiğimiz bilgilerin toplanması ve yorumudur. Ancak bireyde bulunan yaratma gereksinmesi kısıtlanırsa ruhsal yönden uyumsuz bir insan haline döner. Halbuki Sanat Eğitimi; algılama, yaratıcı düşünme - hayal gücü geliştirilme, analiz ve sentez, yaratıcı problem çözme ve yorumlamayı içerir (Yavuzer, 1996).

4.1.2. Türk Yaratılış Mitolojisi Yoluyla Yaratıcılığın Geliştirilmesi

Çocuklara sanat eğitimi kapsamında; Mitoloji nedir? Dünya mitolojileri nelerdir? Türk yaratılış mitolojisi nedir? Mitolojiler neden oluşur? ... vb. mitoloji eğitimi verildiğinde çocuğun bakış açısı değiştirilebilir, hayaldünyası zenginleşebilir, farklı kültürlerin mitolojik efsaneleri onların yaratıcı düşüncelerine katkı sağlayabilir ve farkındalığı olan daha bilinçli bireyler olarak gelişmelerine katkı sağlayabilir.

Ön test-son test kontrol gruplu modelde yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Öğrencilerin resim çalışmaları yoluyla yaratıcılıklarının geliştirilmesi ve görsel sanatlar dersindeki başarılarına katkısının sınanması için gerçek deneme modellerinden "öntest-sontest kontrol gruplu model" kullanılmıştır. Çalışma için belirlenen deney ve kontrol grubuna başarı testi olarak öntest uygulanmıştır. Sonra, kontrol grubuyla sadece resim çalışması yapılmış deney grubuyla ise hem Türk yaratılış mitolojisi ve yaratıcılık konusu işlenmiş hem de resim çalışması yapılmıştır. Ardından her iki gruba da sontest uygulanmış ve veriler değerlendirilmiştir.

Deney grubu öğrencilerinin sanat dersi eğitiminde "Türk Yaratılış Mitolojisi" konulu resim çalışmaları öncesi uygulanan başarı testi puanlarının ortalaması $8,34 \pm 3,00$ iken uygulama sonrası bu puan $13,40 \pm 3,71$ olmuştur. Öğrencilerin ön test puanlarının da uygulama öncesi 2,00 ile 16,00 arasında değişirken, resim çalışmaları sonrası 5,00 ile 19,00 arasında değiştiği bulunmuştur.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarı testi ön-test puanları ortalaması ise $7,37 \pm 3,08$ iken son-testte $8,09 \pm 2,65$ 'e yükselmiştir. Öğrencilerin ön test puanlarının 0,00 ile 13,00 arasında değişirken, son testte 4,00 ile 13,00 arasında değiştiği bulunmuştur.

4.2.1. Deney Grubunun Mitoloji Çalışmaları

12 Yaş

11 Yaş

Deney grubundaki bu resimlere baktığımızda göze ilk çarpan şekerler oluyor. Öğrenciler kendilerine en çok sevdikleri şekerlerle bir dünya yaratmışlardır. Şekerler bir doğa manzarası oluşturmuş ve doğanın kendisi olmuştur. Şekerler: yağmur damlası, çiçek, ağaçtaki bir meyve, bir aydınlatma direği...vb. dönüşümlerle karşımıza çıkmaktadır. Rengarenk şekerler, farklı farklı şekiller fantastic bir dünyayı anlatıyor.

11 Yaş

Bu resimde ön planda mavi ton üzerine yerleşmiş olan uzun ve dallı bir ağaç gövdesi görmekteyiz. Gökyüzünde şimşegın ışıkları var. Resmin sağ kısmında uzun ince şatoya benzer bir ev var. Öğrenci resmin üst kısmına da yazdığı gibi kendine vampirlerin dünyasını yapmıştır.

12 Yaş

Resimde bilgisayar oyunlarında gözlemlediğimiz karakterlere benzer şekiller bulunmaktadır. Bunlar; ev, güneş, ağaç, ahtapot.... vb. bu şekillere anlamlandıramadığımız çocuğun hayal dünyasındaki karakterlerde eklenmiştir. Resim sadece kontur ile çizgisel kalmış ve şekiller noktalar ile doku kazanmıştır. Bu çalışmaya gerçekten çok özgün bir çalışma diyebiliriz.

12 Yaş

Bu resimde dondurmadan bir dünya görmekteyiz. Dondurmadan ev, ağaçta meyve, çiçekler, kelebekler ve yağmurlar var. Hayalgücü oldukça özgür kalmış diyebiliriz.

12 Yaş

Resmin solunda başında gökkuşağı taşıyan sarı saçlı ağaç formunda bir anne, ortada rengarenk dondurma biçiminde çocuk, sağ tarafta da elinde kocaman bir şemsiye taşıyan dondurmadan baba figürü var. Gökyüzünden yağmur yerine şekerler düşüyor ve şemsiye bu aileyi koruyor. Bu resmi yapan çocuğun yaratıcı düşüncesi çok ilgi çekicidir diyebiliriz. Zira benzetmeyi kullanım biçimi ve onu hikayeleştirmesi gayet başarılı bir çalışma olmuştur.

12 Yaş

Resimde mavi ve sarı renkte apartman ve yol göze çapmaktadır. Bir bilgisayar oyununu andıran karakterler bir hikayeyi canlandırmış gibidirler.

12 Yaş

Resimde sarı zemin üstüne kare formlarda yeşil, kırmızı ve kahverengi renkler kullanılarak ağaçlar, kareler, bir insan, bir hayvan, bir çift kapı, bir oyun alanı...vb. şekiller bulunmaktadır. Günümüzün ünlü bir bilgisayar oyununu bu çocuğun dünyası olmuştur. Anlaşılan o ki mitoloji hangi çağda hangi gelişmedeyse onun etkisinde ondan beslenerek şekillenmektedir.

11 Yaş

Bu resimde çocuk ailesini hepsi ayrı ayrı kalp şeklinde gezegenler olarak yapmıştır. Arka plan mavi renk bir gökyüzünden oluşmaktadır. Resmin ortasında önde küçük bir dünya vardır. Yaratıcılık bakımından özgün bir çalışma olmuş diyebiliriz.

11 Yaş

Resimde yeşil bir alan üstünde dünyada rastlayamayacağımız canlılardan oluşan bir takım yaratıklar vardır. Güneş kırmızı renkte resmin sol üst keşesindedir. Balık tutan bir yaratık, araba kullanan iki yaratık ve deniz kenarında oyun oynayan iki yaratık vardır. Resmin sol tarafında içinde yemekler görünen bir ev vardır. Odukça hikayeleşmiş bir resim ve özgün diyebiliriz.

12 Yaş

Resimde renkgarenk şekiller ve bir ev bulunmaktadır. Mor, pembe, sarı, mavi ve kırmızı renklerin ağırlıkta olduğu yaşam enerjisi veren bir resim. Birbirine dönük şekiller sanki dans ediyorlar. Farklı bir bakış açısıyla resmedilmiş diyebiliriz.

11 Yaş

Resmin tamamını kaplayan kocaman bir ağaç ve bu ağacın üstünde bir sürü ev ilk dikkati çeken etmenler arasında bulunuyor. Bu ağacın dallarında çınar ağacının yaprakları var. Türk mitolojisindeki öğeleri derste işlemiştim, bunlardan bir tanesinde kayın, çınar ve çam ağaçlarının çok önemli ve kutsal sayıldıkları idi. Öğrencide kendi hayat ağacını oluşturmuş ve onun üstünde bir dünya yaratmıştır kendine, diyebiliriz. Oldukça özgün bir çalışma olmuştur.

11 Yaş

Bu resimde siyah renk üstüne mavi renkte bir yörünge var ortasındanda çarpı şeklinde yol geçiyor. Bu yörüngede evler, apartmanlar ve şekiller bulunmaktadır. Çocuğun dünyası belkide belirlenmiş çizgiler dışında karanlık ve korkutucu bilinmezliklerdedir. Farklı bir bakış açısında yapılmış bir çalışmadır diyebiliriz.

12 Yaş

Bu resimde turuncu renk üzerine spor sahaları ve alanları resmedilmiş. Öğrenci kendi hayatında en çok mutlu olduğu spor faaliyetlerini gerçekleştirmek için kendine dilediğince spor yapabileceği bir dünya resmetmiş. Amacına uygun özgün bir çalışma olmuş diyebiliriz.

4.2.2. Kontrol Grubunun Mitoloji Çalışmaları

12 Yaş

11 Yaş

12 Yaş

11 Yaş

11 Yaş

12 Yaş

12 Yaş

11 Yaş

11 Yaş

12 Yaş

11 Yaş

12 Yaş

Kontrol grubunun kendi dünyalarını (yaratılış mitolojilerini) yaparken deney grubu kadar resimlerinde özgür olamadıklarını görmekteyiz. Bilindik ev, ağaç, insan ve manzara şekilleri çoğunlukla karşımıza çıkıyor. Ama az da olsa yetenekli ve hayalgücü zengin öğrencilerin çalışmaları varlığını gösteriyor, bu durum eğitimde bireysel farklılığın kanıtıdır diyebiliriz. Yaratıcı düşünce öğrencilerin özgür olduğu mitolojik destan ve öykülerle daha da gelişmektedir. Bu yapılan uygulama çalışmaları bunun en güzel örneklerinden biridir.

BÖLÜM V

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grupları, veri toplama aracı, verilerin analizinde ve yorumlanmasında izlenen yöntemler açıklanmıştır.

5.1. ARAŞTIRMA MODELİ

6. Sınıf görsel sanatlar dersi öğrencilerinin eğitiminde “Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları yoluyla yaratıcılığının geliştirilmesi, çocuğun görsel sanatlar eğitimindeki başarısına nasıl bir katkı sağladığını araştırmak amaçlandığından deneysel desenin kullanılması uygun bulunmuştur. “Deneme modelleri, neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile, doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir.” (Karasar, 2003 s:87).

Deneysel desenler, genellikle gerçek deneysel desenler, yarı deneysel desenler ve deneme öncesi desenler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Deneysel desenler arasında sadece gerçek deneme desenlerinde deneklerin deneysel koşullara yansız ataması söz konusudur (Büyüköztürk, 2007). Ön test-son test kontrol gruplu modelde yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Öğrencilerin resim çalışmaları yoluyla yaratıcılıklarının geliştirilmesi ve görsel sanatlar dersindeki başarılarına katkısının sınanması için gerçek deneme modellerinden "öntest-sontest kontrol gruplu model" kullanılmıştır.

Çalışma için belirlenen deney ve kontrol grubuna başarı testi olarak öntest uygulanmıştır. Sonra, kontrol grubuyla sadece resim çalışması yapılmış deney grubuyla ise hem Türk yaratılış mitolojisi ve yaratıcılık konusu işlenmiş hem de resim çalışması yapılmıştır. Ardından her iki gruba da sontest uygulanmış ve veriler değerlendirilmiştir.

5.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

2013-2014 eğitim-öğretim yılında, İstanbul İli Sancaktepe İlçesinde MEB’e bağlı olarak faaliyet gösteren Şehit Öğretmen Nurgül Kale İlköğretim Okulunda 6. sınıf eğitimine devam eden öğrencilerden (11-12 yaş), deneysel desene bağlı olarak seçkisiz bir yolla deney grubu (n=35) ve kontrol grubu (n=35) oluşturulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1 Öğrencilerin frekans ve yüzde dağılımları

Cinsiyet	Deney Grubu		Kontrol Grubu (n=35)	
	f	%	f	%
Kız	18	51,4	17	48,6
Erkek	17	48,6	18	51,4
Toplam	35	100,0	35	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin frekanslarına ilişkin dağılım Tablo 1’de özetlenmiştir. Deney grubunda yer alan (6E Sınıfı) öğrencilerinin yarısı %51,4’ü kızken %48,6’sı erkektir. Kontrol grubundaki (6A Sınıfı) öğrencilerinin ise tam tersi, %48,6’sı kız, kalan %51,4’ü erkektir. Her iki gruptaki öğrencilerin toplam sayıları ise 35’tir. Bu öğrencilerin görsel sanat dersi için araştırmacı tarafından tasarlanan araştırma deseni aşağıda, Tablo 2’deki gibidir.

Tablo 2 Deney ve kontrol grupları için uygulanan araştırma deseni

Gruplar	Ön-test	Uygulama	Son-test
Deney Grubu	Başarı Testi	“Yaratılış Mitolojisi” konulu çalışmalar	Başarı Testi
Kontrol Grubu	Başarı Testi	Klasik Uygulama (normal süreç)	Başarı Testi

Deney ve kontrol grupları için tasarlanan tek farklı uygulama görsel sanatlar dersinin işlenişyle ilgilidir. Çalışma öncesi deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin görsel dersine hazır bulunuşluk düzeylerini ölçmek üzere 20 sorudan oluşan bir başarı testi uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda ise öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin başarı düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek üzere aynı test tekrar uygulanmıştır.

5.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Sanat eğitimini ve Türk mitolojisini konu alan tezler, konu ile ilgili kaynak kitaplar, internet kaynakları, dergi ve gazetelerde yayımlanmış ilgili yayınlar ve makaleler incelenmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda, literatür taraması ve uzman görüşlerinden yararlanılarak araştırmacı tarafından öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin bilgi düzeylerini/hazır bulunuşluk düzeylerini ölçmek üzere geliştirilen ve 20 sorudan oluşan, dört şıklı çoktan seçmeli bir başarı testi kullanılmıştır.

5.3.1. Başarı Testi

Araştırmaya katılan ilköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin çalışma öncesi ve sonrası görsel sanatlar dersi başarı durumlarını ölçmek üzere araştırmacı tarafından çoktan seçmeli (4 seçenekli) 20 soruluk bir başarı testi hazırlanmıştır (EK-1). Başarı testinin puanlamasında doğru (1) ve yanlış (0) olmak üzere iki dereceli puanlama yapılmıştır. 15 tanesi Türk mitolojisinden, 5 tanesi yaratıcı düşünce ile ilgili olmak üzere 20 soruluk başarı testinin güvenirlik hesaplamaları için öğrencilere uygulanan ön-test sonuçları değerlendirilmiş asıl çalışmaya ancak bundan sonra geçilmiştir. Güvenirlik, bireylerin test maddelerine verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılık olarak tanımlanabilir. Güvenirlik, testin ölçme istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğü ile ilgilidir. Test maddelerine verilecek cevapların üç veya daha fazla seçenekli olması durumunda Cronbach tarafından geliştirilmiş olan alfa katsayısı kullanılır (Büyüköztürk, 2007). Çalışma için hazırlanan başarı testinin güvenirlik hesapları aşağıda, Tablo 3'te özetlenmiştir.

**Tablo 3 Görsel Sanatlar Dersi başarı testine ilişkin
güvenirlilik testi (Cronbach's Alpha)**

Soru	Madde Toplam Korelasyonu	Madde silindiğinde Cronbach's Alpha (α) değeri
Soru 01	0,585	0,689
Soru 02	0,688	0,689
Soru 03	0,792	0,645
Soru 04	-0,614	0,740
Soru 05	0,435	0,636
Soru 06	0,562	0,793
Soru 07	-0,515	0,726
Soru 08	0,604	0,704
Soru 09	0,708	0,684
Soru 10	0,525	0,715
Soru 11	0,751	0,675
Soru 12	0,795	0,687
Soru 13	0,569	0,712
Soru 14	0,792	0,666
Soru 15	0,566	0,693
Soru 16	0,477	0,708
Soru 17	0,515	0,701
Soru 18	0,657	0,709
Soru 19	-0,770	0,728
Soru 20	0,704	0,666

Başarı testinde yer alan maddelerin güvenirlik analizleri için Alpha modeli ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerleri hesaplanmıştır. Alfa (α) katsayısına bağlı olarak başarı testinin güvenirliği aşağıdaki gibi değerlendirilmiştir.

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek/boyut güvenilir değildir,

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin/boyutun güvenirliği düşük,

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek/boyut oldukça güvenilir, ve

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek/boyut yüksek derecede güvenilir (Kalaycı, 2006: s. 405).

Başarı testinin 20 sorusu için güvenirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,807$ olarak bulunmuştur. Bu değer, başarı testinin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Tablonun son sütununa bakıldığında, başarı testinden çıkarılacak herhangi bir maddenin, testin bütününe ilişkin güvenirliği arttırmayacağı ve var olan 20 maddenin birlikte kullanılmasının daha iyi olacağını göstermektedir. Madde-Toplam Korelasyon katsayılarının da 0,435 ile 0,795 arasında değiştiği bulunmuş ve 20 madde arasında yeterli bir ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Madde analizleri sonrası 20 maddelik başarı testinin maddelerinin ayırt edicilik gücünü saptamak için ise testten elde edilen ham puanlar büyükten küçüğe doğru sıralandıktan sonra alt %27 ve üst %27'yi oluşturan grupların puan ortalamalarının “t” değerleri hesaplanarak maddelerin ayırt edicilik güçleri elde edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4 Başarı Testi maddeleri için ayırt edicilik testi

Soru	t-testi (Alt-Üst %27)	p
Soru 01	8,70	0,000**
Soru 02	7,84	0,000**
Soru 03	8,60	0,000**
Soru 04	6,51	0,000**
Soru 05	6,98	0,011*
Soru 06	2,49	0,037*
Soru 07	5,51	0,000**
Soru 08	6,15	0,024*
Soru 09	6,00	0,000**
Soru 10	6,72	0,000**
Soru 11	11,93	0,000**
Soru 12	9,07	0,000**
Soru 13	7,10	0,000**
Soru 14	2,84	0,005*
Soru 15	9,15	0,000**
Soru 16	8,43	0,000**
Soru 17	7,34	0,012*
Soru 18	5,40	0,000**
Soru 19	6,28	0,000**
Soru 20	8,30	0,000**

*Fark 0,05 & **Fark 0,001 düzeyinde anlamlıdır.

Madde analizleri sonrası maddelerin, öğrencilerin görsel dersine ilişkin başarı düzeylerini ayırt edip etmediği (öğrencilerin testten aldıkları toplam puanlarının en düşük ve en yüksek %27'lik dilimleri karşılaştırılarak) her bir madde için ilişkisiz gruplar t-testi ile sınanmıştır. Başarı testinin 5, 6, 8, 14 ve 17 numaralı maddelerinin $p < ,05$ ve diğer maddelerin $p < ,001$ anlam düzeyinde ayırt edici özelliğe sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 4).

Sonuç olarak, 20 maddenin öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin başarı düzeylerini beklenen yeterlilikte ölçtüğü kararına varılmıştır.

Aşağıda, araştırmaya katılan deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin çalışma öncesi görsel sanatlar dersine ilişkin başarı testinden aldıkları puanlara ilişkin ortalama puanların karşılaştırılması verilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5 Öğrencilerin başarı testi ön-test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi (N=70)

Test	Grup	Betimsel İstatistikler				t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	s _h	t	sd	p
Başarı Testi (Ön)	Deney Grubu	35	8,34	3,00	0,51	1,34	68	0,186
	Kontrol Grubu	35	7,37	3,08	0,52			

*Fark $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin başarı puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı, bağımsız gruplar t-testi ile sınanmış olup sonucu yukarıda, Tablo 5’de verilmiştir. Testin betimsel istatistikler bölümünde görüldüğü gibi başarı testi ortalama puanları birbirlerine oldukça yakın çıkmıştır ($\bar{X}_{\text{Deney}}=8,34 \pm 3,00$ ve $\bar{X}_{\text{Kontrol}}=7,37 \pm 3,08$). İki grubun başarı testi ortalama puanlarının karşılaştırılması sonucu ise puanlar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur [$t_{(68)}=1,34$ ve $p>,05$]. Bu nedenle, deney ve kontrol grupları öğrencilerinin başarı testi ortalama puanları arasında anlamlı fark olmadığından, çalışma öncesi birbirlerine denk ve çalışma için uygun oldukları anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çalışma öncesi ve sonrası kendilerine uygulanan başarı testi puanlarının karşılaştırılmasından önce, puanlarının grup değişkenine (deney ve kontrol) göre normal dağılım gösterip göstermedikleri Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi ile incelenmiş ve sonuçları aşağıda, Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6 Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön ve son başarı testi puanlarının normallik dağılımları (N=70)

Test	Grup	Kolmogorov-Smirnov		
		Statistic	sd	p
Ön test toplam puanı	Deney Grubu	0,156	35	0,083 p>0,05
	Kontrol Grubu	0,130	35	0,141 p>0,05
Ön test toplam puanı	Deney Grubu	0,106	35	0,200 p>0,05
	Kontrol Grubu	0,259	35	0,166 p>0,05

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin başarı testi ortalama puanlarının normal dağılım gösterip göstermedikleri Kolmogorov-Smirnov testi incelenmiştir (Tablo 6). Buna göre, öğrencilerin başarı testi ortalama puanları deney ve kontrol grupları için normallik dağılımı göstermektedir ($p>0,05$). Grupların normallik dağılımlarına ilişkin ayrıntılı tablo ve grafikler EK’de verilmiştir.

5.4. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ

Öğrencilerden, Başarı Testi ile elde edilen verilerinin tümü SPSS 17.0 (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı) ile analize tabii tutulmuştur.

Araştırmada elde edilen verilerle ilgili aşağıdaki işlemler yapılmıştır:

1. Çalışma gruplarını oluşturan öğrencilerin deney ve kontrol gruplarına ve cinsiyetlerine göre dağılımlarını özetlemek açısından frekans (N) ve yüzdeleri (%) hesaplanmıştır (Tablo 1).
2. Öğrencilerin araştırmada kullanılan Başarı Testinden aldıkları ortalama puanları ($\bar{X}$) ve standart sapmaları değerleri (ss) hesaplanmıştır.
3. Öğrencilerinin başarı testi ön-test puanları ile başarı testi ölçeği son-test puanlarının deney veya kontrol grubunda bulunmalarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak amacıyla, normallik varsayımı sağlandığından, ilişkisiz (bağımsız) gruplar t-testi yapılmıştır.

4. Deney grubu öğrencilerinin başarı testi ön-test puanları ile başarı testi son-test puanları arasında ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön-test puanları ile başarı testi son-test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmak üzere ilişkili gruplar t-testi uygulanmıştır.

Tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi $.05$ olarak kabul edilmiştir. Anlamlılık değeri, $.05$ 'ten küçük ($p < .05$) bulunduğunda bağımsız değişkenlerin (deney-kontrol grupları) arasındaki farklılıklar “anlamlı” olarak kabul edilmiş ve sonuçlar buna göre değerlendirilmiştir.

5.4.1. 6. Sınıf (11-12 Yaş) Görsel Sanatlar Dersi Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına Türk Yaratılış Mitolojisinin etkisi Anketi

Bu anket 11-12 yaş grubu öğrencilere görsel sanatlar eğitimi dersinde Türk yaratılış mitolojisi yoluyla yaratıcılığın geliştirilmesi amacıyla geliştirilmiştir.

Anket araştırmacının kendi ifadeleriyle hazırlanmıştır. Anketi oluşturan maddelerin yeterlilik düzeyleri, anlaşılabilirlikleri, hedefe uygunlukları hakkında uzman görüşü alınmıştır. Araştırmaya katılan ilköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin çalışma öncesi ve sonrası görsel sanatlar dersi başarı durumlarını ölçmek üzere araştırmacı tarafından çoktan seçmeli (4 seçenekli) 20 soruluk bir başarı testi hazırlanmıştır (EK-1). Başarı testinin puanlamasında doğru (1) ve yanlış (0) olmak üzere iki dereceli puanlama yapılmıştır. 15 tanesi Türk mitolojisinden, 5 tanesi yaratıcı düşünce ile ilgili olmak üzere 20 soruluk başarı testi sorulmuştur.

Uzman görüşü ile geçerliliğin bir kısmı yapılan anketin istatistiksel analizlerinin yapılması için 70 öğrenciye uygulama yapılmıştır. Yapılan uygulamadan elde edilen veriler ışığında sırasıyla aşağıdakiler yapılmıştır.

BÖLÜM VI

BULGULAR

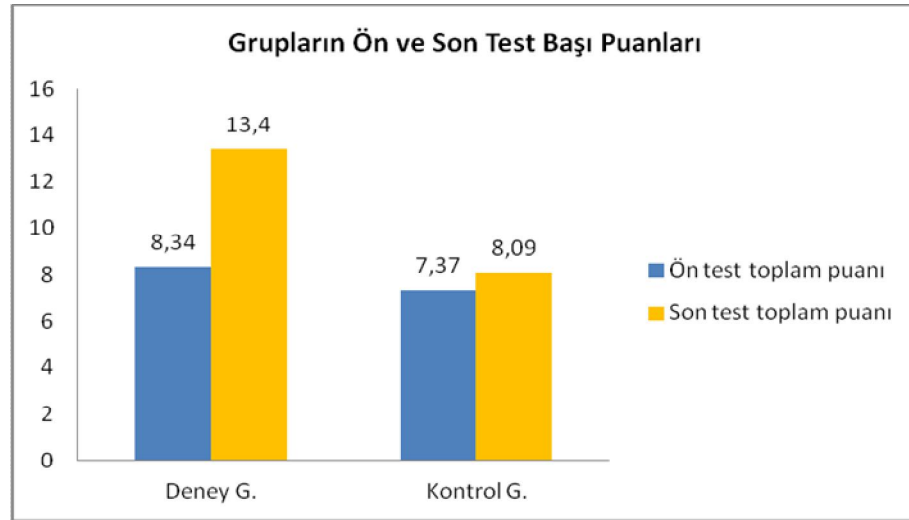
Bu bölümde, Başarı Testi ile elde edilen veriler ile ele alınan amaçlar doğrultusunda yapılan istatistikî analizler yer almaktadır.

6.1. BAŞARI TESTİNE İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

Araştırmanın bu alt bölümünde, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi ön uygulama puanları ile son uygulama puanları incelenmiştir (Tablo 7 ve Şekil 1).

Tablo 7 Öğrencilerin, Başarı Testine ilişkin betimsel istatistikler

Test	Deney Grubu (N=35)				Kontrol Grubu (N=35)			
	En Düşük	En Yüksek	A.O.	ss	En Düşük	En Yüksek	A.O.	ss
Başarı Testi (Ön)	2,00	16,00	8,34	3,00	0,00	13,00	7,37	3,08
Başarı Testi (Son)	5,00	19,00	13,40	3,71	4,00	13,00	8,09	2,65

Şekil 1 Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön ve son test ortalama puanları

Deney grubu öğrencilerinin sanat dersi eğitiminde “Türk Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları öncesi uygulanan başarı testi puanlarının ortalaması $8,34 \pm 3,00$ iken uygulama sonrası bu puan $13,40 \pm 3,71$ olmuştur. Öğrencilerin ön test puanlarının da uygulama öncesi 2,00 ile 16,00 arasında değişirken, resim çalışmaları sonrası 5,00 ile 19,00 arasında değiştiği bulunmuştur.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarı testi ön-test puanları ortalaması ise $7,37 \pm 3,08$ iken son-testte $8,09 \pm 2,65$ ’e yükselmiştir. Öğrencilerin ön test puanlarının 0,00 ile 13,00 arasında değişirken, son testte 4,00 ile 13,00 arasında değiştiği bulunmuştur.

Öğrencilerin başarı testinin maddelerine ilişkin betimsel istatistikler ekler kısmında verilmiştir.

6.2. ÖĞRENCİLERİNİN ÖN-TEST VE SON-TEST SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu alt bölümde, önce deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kendi içlerinde ön ve son başarı test puanları karşılaştırılmış sonra da deney ve kontrol gruplarının son test puanları karşılaştırılmıştır.

Tablo 8 Deney grubundaki öğrencilerin başarı testi ön-test ve son-test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ilişkili gruplar t-testi

Grup	Test	Betimsel İstatistikler				t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	s_h	t	sd	p
Deney Grubu	Ön-test	35	8,34	3,00	0,51	7,98	34	0,000**
	Son-test	35	13,40	3,71	0,63			

**Fark $p < 0,001$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7’den de görüleceği üzere, deney grubunda yer alan öğrencilerin sanat dersi eğitiminde “Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları öncesi uygulanan başarı testi puanları (ön test) ile resim çalışmaları sonrası uygulanan başarı testi ortalama puanları (son test) arasında, s anlamlı bir fark vardır öğrencilerin son-test puanları lehine bir farklılık olduğu bulunmuştur [$t_{(34)}=7,98$ ve $p<,001$]. Ortalama puanlar incelendiğinde, öğrencilerin sanat dersi eğitiminde “Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları uygulamaları sonrası başarı puanlarında önemli oranda bir artış vardır ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=8,34$ ve $\bar{X}_{\text{Son-test}}=13,40$). Sanat dersi eğitiminde

“Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları öğrencilerin sanat dersine ilişkin başarılarını yükselttiği anlaşılmaktadır.

Tablo 9 Kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi ön-test ve son-test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ilişkili gruplar t-testi

Grup	Test	Betimsel İstatistikler				t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	s_h	t	sd	p
Deney Grubu	Ön-test	35	7,35	3,08	0,52	1,07	34	0,293
	Son-test	35	8,09	2,65	0,45			

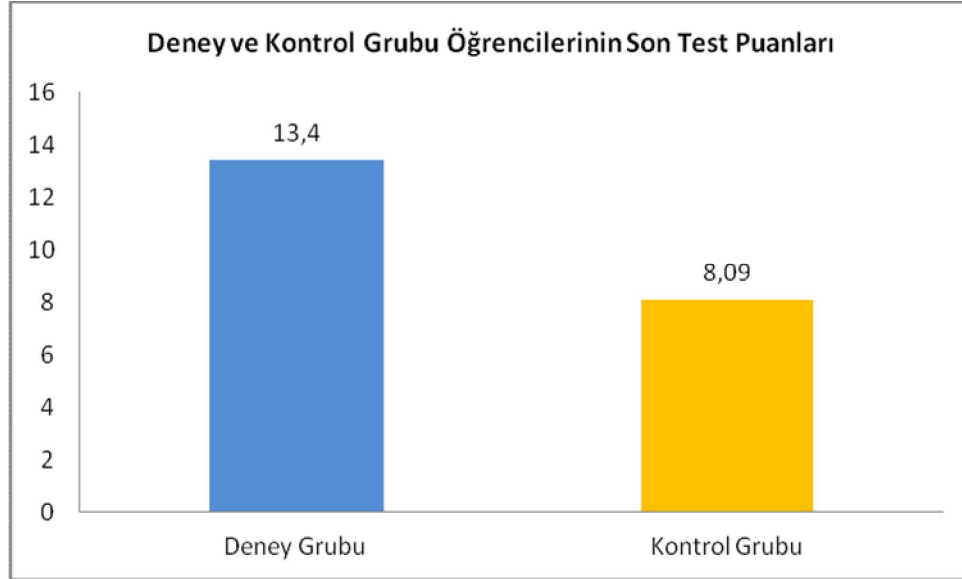
*Fark $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 8’de var olan (normal) sanat dersi öğretim sürecinin uygulandığı kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin uygulanan başarı testi puanları yer almaktadır. Yapılan ilişkili gruplar t-testine göre, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tümüne ait başarı testi ön-test ve son-test puanları karşılaştırılmasında öğrencilerin son-test puanları lehine küçük bir farklılık olduğu ancak bu farklılığın anlamlı olmadığı bulunmuştur [$t_{(34)}=1,07$ ve $p>,05$]. Ortalama puanlar incelendiğinde, öğrencilerin başarı testi son-test puanlarında çok az bir yükselme olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=7,35$ ve $\bar{X}_{\text{Son-test}}=8,09$). Klasik, var olan süreçle görsel sanatlar dersi öğretimi yapılan kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi son-test puanlarında önemli bir farklılaşmaya neden olmamaktadır.

Tablo 10 Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi son-test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ilişkisiz gruplar t-testi (N=70)

Test/Ölçek	Grup	Betimsel İstatistikler				t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	s _n	t	sd	p
Başarı Testi	Deney Grubu	35	13,40	3,71	2,95	6,89	68	0,000**
	Kontrol Grubu	35	8,09	5,63	0,66			

*Fark $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 9’den da görüleceği üzere, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin görsel sanatlar dersi öğrenimi süreci sonrası tekrar uygulanan başarı testi puanlarının (son-test) karşılaştırılması sonucu grupların başarı testi puanları arasında anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın deney grubundaki öğrenciler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(68)}=6,89$ ve $p<,001$]. Ortalama puanlar incelendiğinde, “Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları ile görsel sanatlar dersi öğrenimi gören deney grubu öğrencilerinin başarı testi puanlarının kontrol grubu öğrencilerinin puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır (Deney Grubu $\bar{X}_{\text{son-test}}=13,40$ ve Kontrol Grubu $\bar{X}_{\text{son-test}}=8,09$).

EK-X

6.2.1. Başarı Testine ilişkin deney ve kontrol gruplarının normallik dağılımları testi

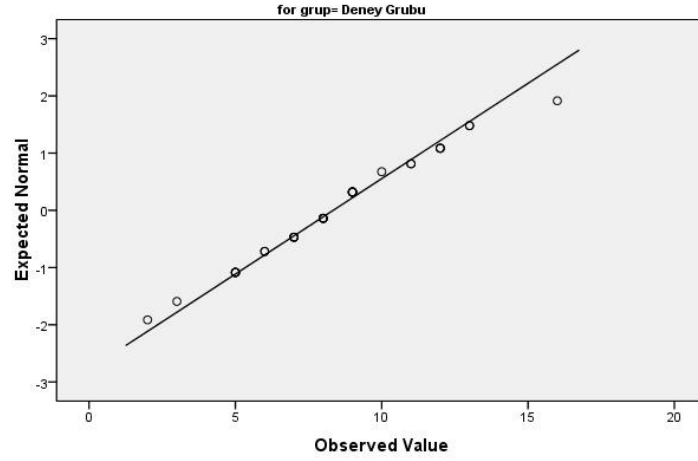
Tests of Normality

Grup		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ön test toplam puanı	Deney Grubu	,156	35	,083	,975	35	,590
	Kontrol Grubu	,130	35	,141	,954	35	,152
Son test toplam puanı	Deney Grubu	,106	35	,200*	,960	35	,234
	Kontrol Grubu	,259	35	,166	,910	35	,008

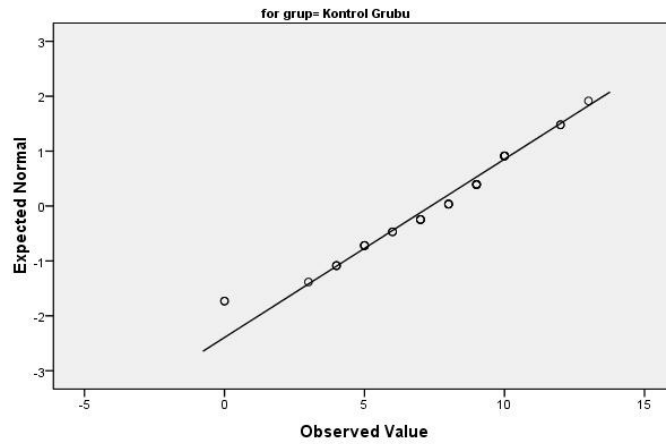
a. Lilliefors Significance Correction

*. This is a lower bound of the true significance.

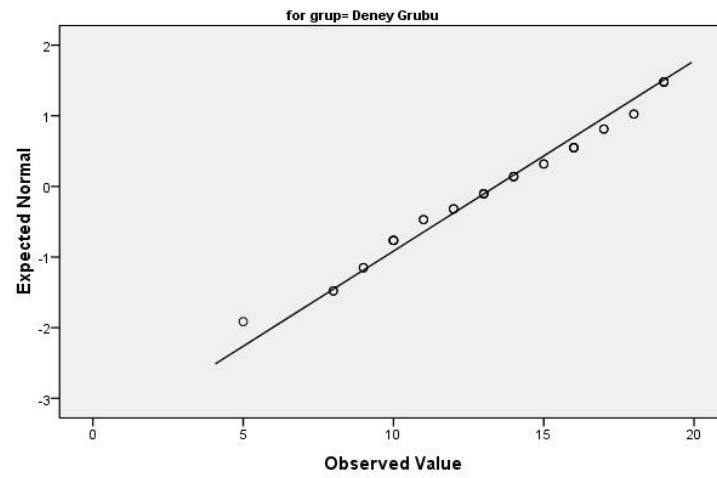
Normal Q-Q Plot of Ön test toplam puanı

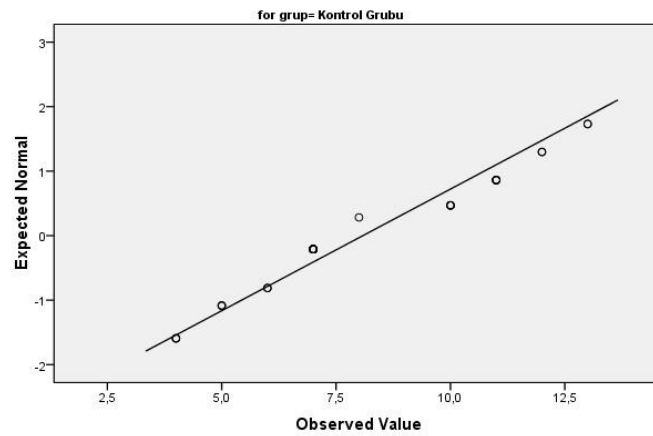
Normal Q-Q Plot of Ön test toplam puanı

Normal Q-Q Plot of Son test toplam puanı

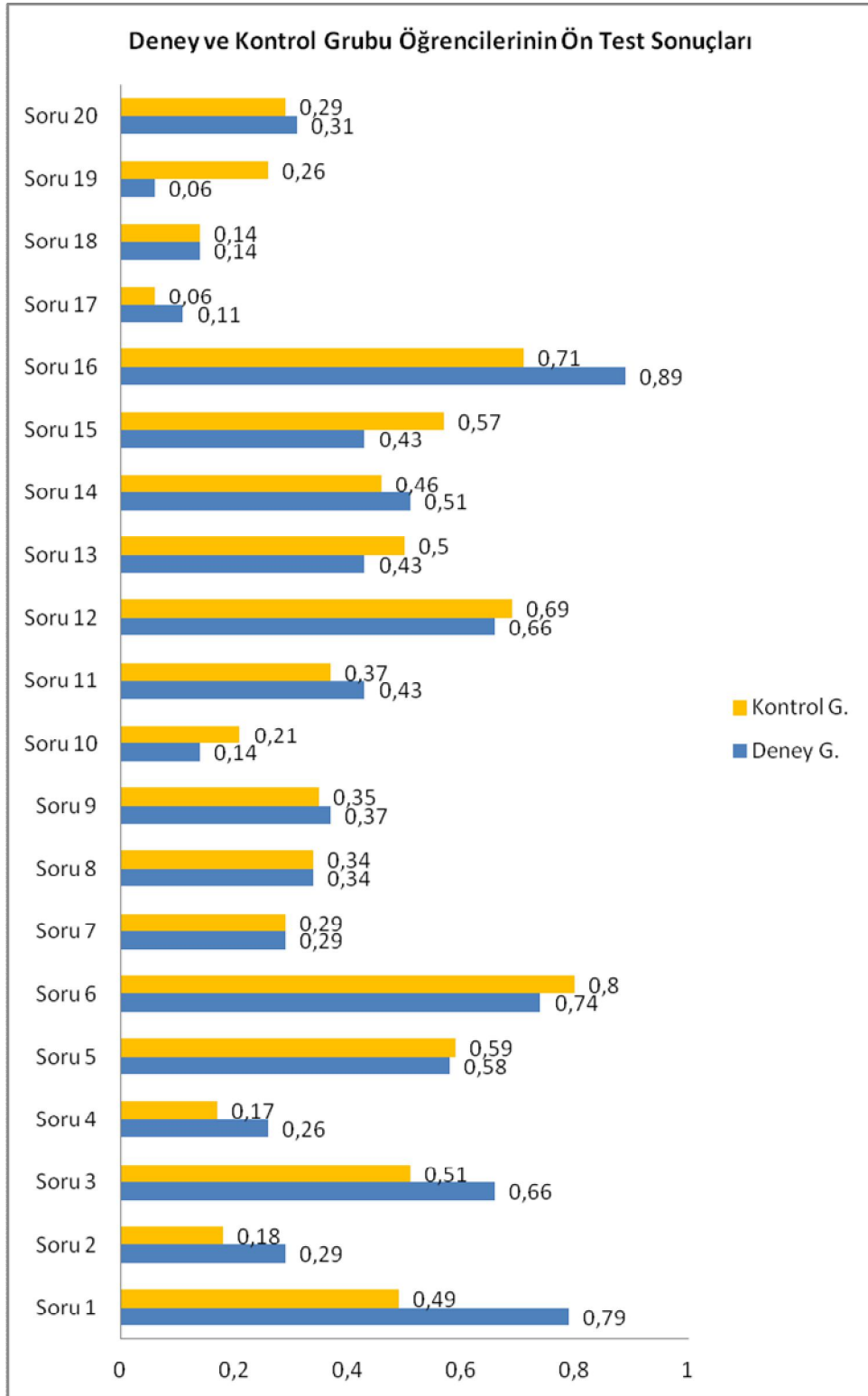

Normal Q-Q Plot of Son test toplam puanı

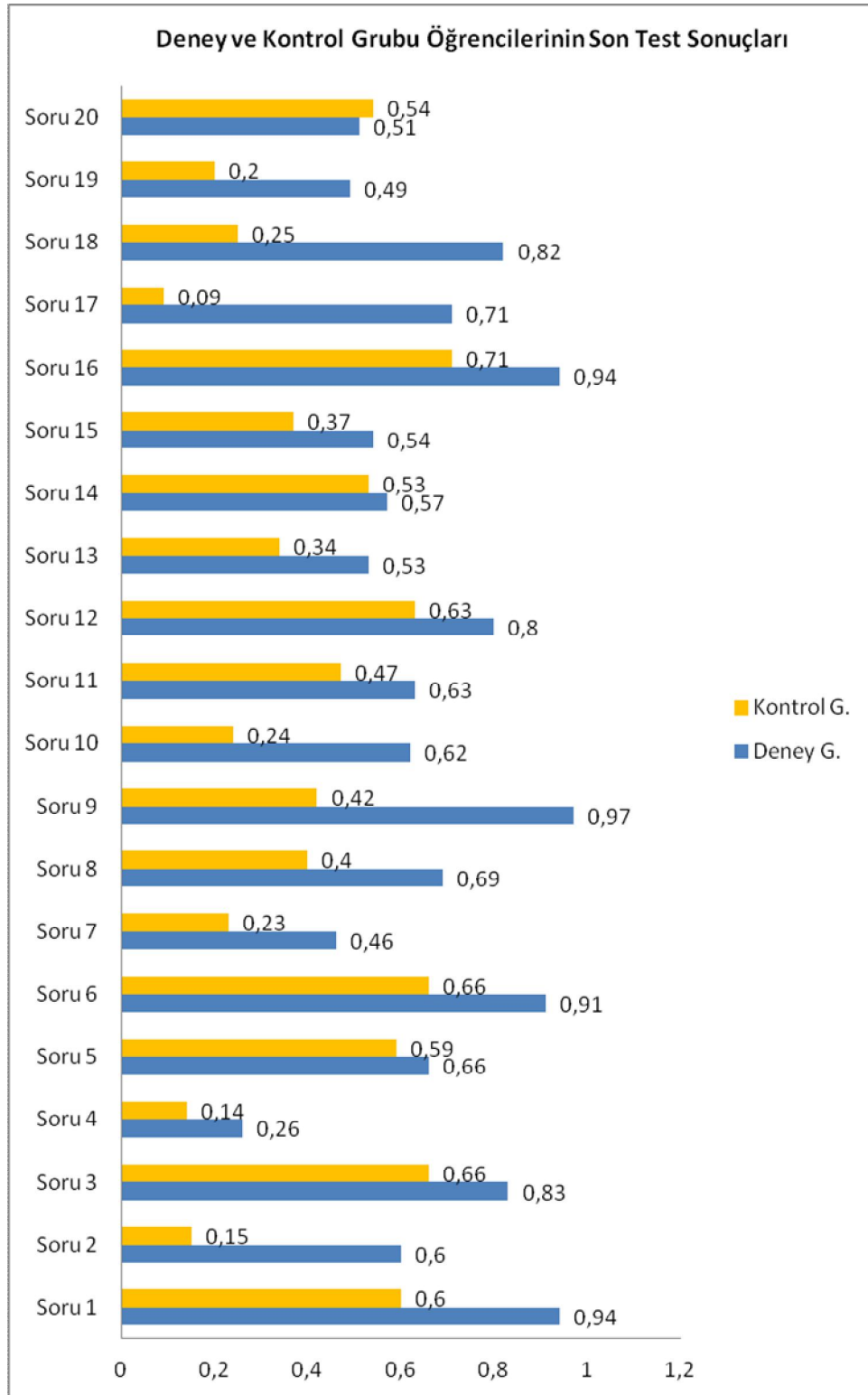
Ek Tablo 1 Öğrencilerin başarı testi maddelerine ilişkin ön test sonuçları

Soru	Yanıt	Deney Grubu			Kontrol Grubu		
		f	%	$\bar{X}$	f	%	$\bar{X}$
Soru 1	Doğru	27	77,1	0,79	17	48,6	0,49
	Yanlış	7	20,0		18	51,4	
	Boş	1	2,9		-	-	
Soru 2	Doğru	10	28,6	0,29	6	17,1	0,18
	Yanlış	25	71,4		27	77,1	
	Boş	-	-		2	5,7	
Soru 3	Doğru	23	65,7	0,66	18	51,4	0,51
	Yanlış	12	34,3		17	48,6	
Soru 4	Doğru	9	25,7	0,26	6	17,1	0,17
	Yanlış	26	74,3		29	82,9	
Soru 5	Doğru	19	54,3	0,58	20	57,1	0,59
	Yanlış	14	40,0		14	40,0	
	Boş	2	5,7		1	2,9	
Soru 6	Doğru	25	71,4	0,74	28	80,0	0,80
	Yanlış	9	25,7		7	20,0	
	Boş	1	2,9		-	-	
Soru 7	Doğru	10	28,6	0,29	10	28,6	0,29
	Yanlış	25	71,4		24	68,6	
	Boş	-	-		1	2,9	
Soru 8	Doğru	12	34,3	0,34	12	34,3	0,34
	Yanlış	23	65,7		23	65,7	
Soru 9	Doğru	13	37,1	0,37	12	34,3	0,35
	Yanlış	22	62,9		22	62,9	
	Boş	-	-		1	2,9	
Soru 10	Doğru	5	14,3	0,14	7	20,0	0,21
	Yanlış	30	85,7		27	77,1	
	Boş	-	-		1	2,9	
Soru 11	Doğru	15	42,9	0,43	13	37,1	0,37
	Yanlış	20	57,1		22	62,9	
Soru 12	Doğru	23	65,7	0,66	24	68,6	0,69
	Yanlış	12	34,3		11	31,4	
Soru 13	Doğru	15	42,9	0,43	17	48,6	0,50
	Yanlış	20	57,1		17	48,6	
	Boş	-	-		1	2,9	
Soru 14	Doğru	18	51,4	0,51	16	45,7	0,46
	Yanlış	17	48,6		19	54,3	
Soru 15	Doğru	15	42,9	0,43	20	57,1	0,57
	Yanlış	20	57,1		15	42,9	
Soru 16	Doğru	31	88,6	0,89	24	68,6	0,71
	Yanlış	4	11,4		10	28,6	
	Boş	-	-		1	2,9	
Soru 17	Doğru	4	11,4	0,11	2	5,7	0,06
	Yanlış	31	88,6		33	94,3	
Soru 18	Doğru	5	14,3	0,14	5	14,3	0,14
	Yanlış	30	85,7		30	85,7	
Soru 19	Doğru	2	5,7	0,06	9	25,7	0,26
	Yanlış	33	94,3		26	74,3	
Soru 20	Doğru	11	31,4	0,31	10	28,6	0,29
	Yanlış	24	68,6		25	71,4	

Ek Tablo 2 Öğrencilerin başarı testi maddelerine ilişkin son test sonuçları

Soru	Yanıt	Deney Grubu			Kontrol Grubu		
		f	%	$\bar{X}$	f	%	$\bar{X}$
Soru 1	Doğru	33	94,3	0,94	21	60,0	0,60
	Yanlış	2	5,7		14	40,0	
Soru 2	Doğru	21	60,0	0,60	5	14,3	0,15
	Yanlış	14	40,0		29	82,9	
	Boş	-	-		1	2,9	
Soru 3	Doğru	29	82,9	0,83	23	65,7	0,66
	Yanlış	6	17,1		12	34,3	
Soru 4	Doğru	9	25,7	0,26	5	14,3	0,14
	Yanlış	26	74,3		30	85,7	
Soru 5	Doğru	23	65,7	0,66	20	57,1	0,59
	Yanlış	12	34,3		14	40,0	
	Boş	-	-		1	2,9	
Soru 6	Doğru	32	91,4	0,91	23	65,7	0,66
	Yanlış	3	8,6		12	34,3	
Soru 7	Doğru	16	45,7	0,46	8	22,9	0,23
	Yanlış	19	54,3		27	77,1	
Soru 8	Doğru	24	68,6	0,69	14	40,0	0,40
	Yanlış	11	31,4		21	60,0	
Soru 9	Doğru	34	97,1	0,97	13	37,1	0,42
	Yanlış	1	2,9		18	51,4	
	Boş	-	-		4	11,4	
Soru 10	Doğru	21	60,0	0,62	8	22,9	0,24
	Yanlış	13	37,1		26	74,3	
	Boş	1	2,9		1	2,9	
Soru 11	Doğru	22	62,9	0,63	16	45,7	0,47
	Yanlış	13	37,1		18	51,4	
	Boş	-	-		1	2,9	
Soru 12	Doğru	28	80,0	0,80	22	62,9	0,63
	Yanlış	7	20,0		13	37,1	
Soru 13	Doğru	18	51,4	0,53	12	34,3	0,34
	Yanlış	16	45,7		23	65,7	
	Boş	1	2,9		-	-	
Soru 14	Doğru	20	57,1	0,57	18	51,4	0,53
	Yanlış	15	42,9		16	45,7	
	Boş	-	-		1	2,9	
Soru 15	Doğru	19	54,3	0,54	13	37,1	0,37
	Yanlış	16	45,7		22	62,9	
Soru 16	Doğru	33	94,3	0,94	25	71,4	0,71
	Yanlış	2	5,7		10	28,6	
Soru 17	Doğru	24	68,6	0,71	3	8,6	0,09
	Yanlış	10	28,6		32	91,4	
	Boş	1	2,9		-	-	
Soru 18	Doğru	24	68,6	0,82	8	22,9	0,25
	Yanlış	10	28,6		24	68,6	
	Boş	1	2,9		3	8,6	
Soru 19	Doğru	17	48,6	0,49	7	20,0	0,20
	Yanlış	18	51,4		28	80,0	
Soru 20	Doğru	18	51,4	0,51	19	54,3	0,54
	Yanlış	17	48,6		16	45,7	

6.2.2. Deney Grubu İlişkili Gruplar t-testi

Paired Samples Statistics^a

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 Ön test toplam puanı	8,34	35	2,999	,507
Son test toplam puanı	13,40	35	3,712	,627

a. Grup = Deney Grubu

Paired Samples Test^a

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
				Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Mean	Std. Deviation			
Pair 1	Ön test toplam puanı - Son test toplam puanı	-5,057	3,749	,634	-6,345	-3,769	-7,980	34	,000

a. Grup = Deney Grubu

6.2.3. Kontrol Grubu İlişkili Gruplar t-testi

Paired Samples Statistics^a

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 Ön test toplam puanı	7,37	35	3,078	,520
Son test toplam puanı	8,09	35	2,650	,448

a. Grup = Kontrol Grubu

Paired Samples Test^a

		Paired Differences				t	df	Sig. (2-tailed)	
				Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower				Upper
Pair 1	Ön test toplam puanı - Son test toplam puanı	-,714	3,952	,668	-2,072	,643	-1,069	34	,293

a. Grup = Kontrol Grubu

6.2.4. Deney ve Kontrol Gruplarının Son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız gruplar t-testi

Group Statistics

	Grup	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Ön test toplam puanı	Deney Grubu	35	8,34	2,999	,507
	Kontrol Grubu	35	7,37	3,078	,520

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-Test for Equality of Means						
									95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
Ön test toplam puanı	Equal variances assumed	,128	,721	1,337	68	,186	,971	,726	-,478	2,421
	Equal variances not assumed			1,337	67,954	,186	,971	,726	-,478	2,421

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Sonuç

Çalışmada, ilk olarak sanat eğitimi kavramları ve 11- 12 yaş grubunun yaratıcılık gelişimi özellikleri ele alınıp, ikinci aşamada ise, Yaratıcılık ile Resim Eğitimindeki Mitolojinin ilişkisi ve Sanat eğitimindeki önemi incelenmiştir.

Son olarak “Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları yoluyla çocuğun yaratıcılığının kazandırılmasına yönelik öğrencilerin yapmış olduğu anket ve uygulamalardan yola çıkarak elde edilen veriler doğrultusunda bir değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini Şehit Öğretmen Nurgül Kale ilköğretim okulunun 11-12 yaş grubunu kapsayan öğrencileri oluşturmuştur ve araştırma 70 öğrenci üzerinde anket çalışması yapılarak denenmiştir. 70 öğrencinin 35 tanesi deney, 35 tanesi de kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Veriler SPSS 17,0 (Statistical Package For The Social Sciense) programından yararlanılarak yapılmıştır. Deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağlantılı gruplar t- testi (paired groups) ile araştırılmıştır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu model kullanılmıştır.

Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar dersi eğitiminde “Yaratılış Mitolojisi” konulu resim çalışmaları öncesi uygulanan başarı testi puanlarının ortalaması $8,34 \pm 3,00$ iken uygulama sonrası bu puan $13,40 \pm 3,71$ olmuştur. Öğrencilerin ön test puanlarının da uygulama öncesi 2,00 ile 16,00 arasında değişirken, resim çalışmaları sonrası 5,00 ile 19,00 arasında değiştiği bulunmuştur.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarı testi ön-test puanları ortalaması ise $7,37 \pm 3,08$ iken son-testte $8,09 \pm 2,65$ ’e yükselmiştir. Öğrencilerin ön test puanlarının 0,00 ile 13,00 arasında değişirken, son testte 4,00 ile 13,00 arasında değiştiği bulunmuştur.

7.2. Öneriler

MEB'e Yönelik Öneriler:

Sanat eğitiminde önemli bir yere sahip olan mitoloji konusu, hayatımızın her alanında kendini hissettirir. Görsel sanatlar eğitiminde de büyük gereksinim duyduğumuz mitoloji (Türk mitolojisi), malesef ilköğretim okullarında bir ders olarak okutulmamaktadır. Bu konuda çocukların mitoloji konusunda eksiklik yaşamaları kabul edilemez. Hele Türk mitolojisini bilmemeleri daha büyük bir eksiklik. Örneğin, bir Yunan öğrencisi düşünün, kendi mitolojisini bilmiyor. Bu eksikliğin giderilmesi için okullarda mitoloji dersi adı altında bir ders işlenmesi öğrencilere büyük katkı sağlayacaktır.

Gerçeklik döneminde yer alan 11-12 yaş grubu öğrencileri içinde bulundukları dönemde etkisiyle sadece gerçeğine bire bir benzeyen resimleri güzel bulmakta, bunun dışındaki (soyut, kavramsal vb...) resimleri güzel bulmamaktadırlar. Ama çocuklara mitoloji (Türk mitolojisi) eğitimi verildiğinde çocuğun bakış açısı değişecek, düşünceleri zenginleşecek, mitolojik efsaneler onların yaratıcı düşüncelerine katkı sağlayacak. Bunun için öğrencilere mitoloji eğitimi verilmesi yararlı olacaktır.

Resim eğitiminde yaratıcılığın kazandırılması, öğrencinin kendi kültür bilincini özümsemesini, sanat eserinden haz duymasını, yaşadığı ortamı güzelleştirmesini daha duyarlı ve daha bilinçli bir birey olarak yetişmesini sağlayacaktır.

Mitoloji ve kültür bir ulusun en iyi yansıtıcılarından. Mitolojide, o ulusun ve bireylerinin gereksinimleri, tutkuları ve iç dünyalarının zenginliği tüm çıplaklığıyla gözler önüne serilir. Türk mitolojisini öğrenmek, öğrencinin kendi kültür ve değerlerinin farkına varıp özümsemesini ve sahip çıkmasını sağlayacaktır.

Öğretmenlerin öğrencilere görsel sanatlar dersinde mitoloji (Türk mitolojisi) ile ilgili bilgi aktarabilecekleri disiplinli bir yöntem mevcut değildir. Bu nedenle Görsel sanatlar dersinde de görselliği iyi düzenlenmiş, Türk mitolojisi alanında bilgisi yeterli, dünya mitolojileri ile ilgili karşılaştırmalı, her sınıfa uygun seviyede ders kitapları çıkarılmalıdır.

Görsel sanatlar dersi haftada 1 saat yerine en az 2 saate çıkarılmalıdır. Uygulamalı bir ders olan bu derste resimler malesef 1saatte bitmiyor, öğrenciler tam resmi yarılamişken öylece bırakıp toparlanmak durumunda kalıyor. Bu durum Görsel sanatlar dersindeki verimi yarı yarıya indiriyor.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın çıkardığı Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Kılavuzu kitabı daha da geliştirilebilir. Öğrenci kazanımları ile etkinlikler arttırılabilir. Görsel sanatlar dersi için her okulda bir atölye oluşturulmalıdır.

Sürekli gelişen sanat, toplumsal yapının bir parçası olduğu gibi, sanatçı da içinde bulunduğu toplumun bir parçasıdır. Topluma bir şeyler anlatmak, toplumu bilinçlendirmek bir sanatçının en önemli görevi olmalıdır. “Sanatçı, doğayı, insanları, olayları, ayrıntılarıyla hisseden kişidir” sözünde sanatçıların kendilerine özgü duyarlılıklarının ve çevrelerine yaklaşımlarının sanat üzerindeki etkisinin ne derece önemli olduğunu göstermektedir (Bulut, 2003).

Yaratıcı düşüncesi durdurulmadan yetiştirilmiş bir neslin yaratabileceği duyarlılık ve sanat dolu bir gelecek, belki de hemen herkesin hayalini kurduğu barış dolu toplum için bir anahtar niteliği taşımaktadır.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler:

Öğretmenlerin görsel sanatlar dersinde anlattıkları konuyu görsel materyal açısından zenginleştirmeleri ve yaratıcı düşünce üzerinde yoğunlaşmaları çok olumlu sonuçlar doğurabilir. Farklı mitolojiler üzerinde de durmaları ve onları karşılaştırmalı anlatımlarla sunmaları; öğrencilerde merak duygusu, farkındalık, yaratıcılıklarına katkı sağlayabilir. Bu gelişmeler öğrencinin görsel sanatlar dersindeki başarısını anlamlı bir şekilde arttırabilir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler:

Resim sergilerine, müzelere gezi düzenlenmeli, mitoloji ile ilgili filmler ve tiyatro oyunları izletilmeli, çocuğun aktif olarak sanatsal etkinliklere katılması ve kültürünün arttırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkaya, T. (2009). Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Haziran, Sayı:111
- Akyüz, Y. (1993). Türk Eğitim Tarihi. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Ataman, A. (1995). Eğitim Sürecinde Yaratıcılık, Yaratıcılık ve Eğitim. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları, No.1995-17.
- Artut, K. (2002). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri: Eğitim Fakülteleri ve İlköğretim Öğretmenleri İçin. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslanapa, O.(1999). Türk Sanatı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ataman, A. (1995). Eğitim Sürecinde Yaratıcılık. Yaratıcılık ve Eğitim. Türk Eğitim Derneği Yayınları No.1995-17: Ankara.
- Aytaç, K. (1980). Avrupa Eğitim Tarihi. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1985). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Bazin, G. (1998). Sanat Tarihi. (çev.: Ü. Ünsal & S. Hilav). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Beksaç, E. (1995). Avrupa Sanatına Giriş. İstanbul: Engin Yayıncılık.
- Bayat, F. (2007). Mitolojiye Giriş. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Buluç, S. (2009). Şamanizm. İstanbul: Örgün Yayınevi.
- Buyurgan, S. (2012). Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Ankara: Pegem Akedemi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (7. baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Büyüköztürk, Ş. (2004). Veri Analizi El Kitabı (3. baskı). Ankara: Pegem.

Bloom, B. (1979). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme. (Çev.: A. Çelik). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Bode, U. & Otto Gunter. (1979). Yaratıcılık Eğitimi. (çev.:Berna Can). Almanya: Friedrich Verlag Yayınevi.

Baldick, J. (2011). Hayvan ve Şaman Orta Asya'nın Antik Dinleri. (Çev.: N. Şahin). İstanbul: Hil Yayın.

Bulut, Ü. (2003). Avrupa Resminde Üslup ve Anlam İlişkisi. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Bümen, N.T. (2002). Okullarda Çoklu Zeka Kuramı. Ankara: Pegem A Yayınevi.

Canel, A. N. (2005). (Editör: Prof. Dr. Betül Aydın) Yaratıcı Düşünce ve Problem Çözme Grup Çalışması. Ergenlikten Yetişkinliğe Grup Çalışmaları. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Cömert, B. (2006). Mitoloji ve İkonografi. Ankara: Ayraç Yayınevi

Çoruhlu, Y. (2002). Türk Mitolojisinin Anahatları. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Çoruhlu, Y. (1999). Türk Mitolojisinin ABC'si. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Estin, C., Laporte, H. (2000). Yunan ve Roma Mitolojisi. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları Yayınları.

Erhat, A. (2011). Mitoloji Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Eco, U. (1998). Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik. (çev.: Kemal Atakay). İstanbul: Can Yayınları.

- Eliade, M. (2003). Dinler Tarihine Giriş. (L. Arslan, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Eliade, M. (2001). Mitlerin Özellikleri. (S. Rifat, Çev.). İstanbul: Om Yayınevi.
- Eliade, M. (1999). Şamanizm. (İ. Birkan, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Esin, E. (2006). Türklerde Maddi Kültürün Oluşumu. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Edman, I. (1977). Sanat ve İnsan. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi.
- Farago, F. (2006). Sanat. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Fidan, N. (1985). Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Fischer, E. (1995). Sanatın Gerekliliği. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Garder M. & Gardiner H. (1998). Çocuk ve Ergen Gelişimi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gardner, H. (1999). Çoklu Zeka Kuramı. (M. Tüzül, Çev.). İstanbul: Enka Yayınları.
- Gel, H.Y. (1991). Sanat Eğitimi ve Yaratıcılık: Özgün Eğitim. 24 Kasım Öğretmenler Günü Dergisi, sayı: 27
- Gombrich, E. H. (1999). Sanatın Öyküsü. (E. Erduran & Ö. Erduran, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Goleman, D. (2000). Duygusal Zeka. (çev.: Banu Seçkin Yüksel). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gombrich, E. H. (1999). Sanatın Öyküsü. (çev.: Erol Erduran & Ömer Erduran). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gordon, T. (1999). Etkili Öğretmenlik Eğitimi. (çev.: Emel Aksay). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Hauser, A. (1995). Sanatın Toplumsal Tarihi. (çev.: Yıldız Gölönü) . İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hoppal, M. (2012). Avrasya’da Şamanlar. (çev.: B. Bayram, H. Ş. Ç. Çapraz). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hashimoto, M. (2005). Sanatın Uyanışı Yaratıcılığa Yepyeni Bir Bakış. (çev.: Deva Chandra). İstanbul: Butik Yayıncılık.
- İnan, A. (1954). Tarihte ve Bugün Şamanizm. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İpşiroğlu, M.& İpşiroğlu, N. (1993). Sanatta Devrim. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İpşiroğlu, M. (1993). Türk Eğitim Sisteminde Yaratıcılık. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- İpşiroğlu, M.& İpşiroğlu, N. (1983). Oluşum Süreci İçinde Sanatın Tarihi. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kandinsky, W. (2013). Sanatta Ruhsallık Üzerine. (Gülin Ekinci, Çeviren). İstanbul: Altıkkırkbeş Yayınları.
- Kalaycı, Ş., (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (2. baskı). Ankara: Asil.
- Kavcar, C. (1999). Nitelikli Öğretmen Sorunu, Eğitimde Yansımalar: V-21 Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu. 25-27 Kasım, Ankara.
- Karasar, N. (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karayağmurlar, B. (1991). Yaratıcı Bireylerin Yetiştirilmesi Açısından Genel Eğitim İçinde Sanat Eğitiminin Yeri. İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi I. Eğitim Kongresi Bildiriler Kitabı.
- Kehnemuyi, Z. (2001). Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kırıçoğlu, O. (2002). Sanatta Eğitim – Görmek Öğrenmek Yaratmak. Ankara: Pegem Yayınevi.

Köprülü, F. (1966). Bahşı. Ankara: Örgün Yayınevi.

Leech, N. L. (2005). SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation. London: Lawrance Erlbaum Associates Publishers

Meb. (1998). Resim-İş Öğretmen Kılavuzu. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Meb. (1991). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Türkiyede Güzel Sanatlar Eğitimini Geliştirme Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.

Read, H. (1974). Sanatın Anlamı. (çev.:G. İnal & A. Asgari). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları No: 87

Read, H. (1981). Sanat ve Toplum. (Çev.: Selçuk Mülayim). Ankara: Umran Yayınları.

Russell, B. (1996). Eğitim Üzerine. (Çev.: Nail Bezel). İstanbul: San Yayınları.

Radloff, W. (1893). Türklük ve Şamanlık. (Çev: A. Temir, T. Andaç, N. Uğurlu). İstanbul: Örgün Yayınevi

Roux, J. P. (2000). Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü. Ankara: Dost Yayınları.

Ögel, B. (1971). Türk Mitolojisi. (1. Cilt). İstanbul: M.E.B. Yayınları.

Ögel, B. (1971). Türk Mitolojisi. (2. Cilt). İstanbul: M.E.B. Yayınları.

Özdamar, K. (2004). Paket Programlar ile İstatistiksel veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler) (5. baskı). Eskişehir: Kaan Yayınları.

Özsoy, V. (2001). Görsel Sanatlar Eğitimi Resim- İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri. Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık Yayınları.

Read, H. (1974). Sanatın Anlamı. (Çeviren: Günel İnal, Nurşin Asgari). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Samurçay, N. (1983). “Okul Öncesi Eğitimde Yaratıcı Etkinliklerin Önemi” Okul Öncesi Eğitim Ve Sorunları. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

San, İ. (1977). Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık. Ankara: İş Bankası Yayınları.

San, İ. (2003). Sanat Eğitimi Kuramları. İstanbul: Ütopya Yayıncılık.

San, İ. (1982). Sanat Eğitiminin Yaklaşımları, Nitelik ve Konuları: Milli Eğitim Dergisi, 59.

San, İ. (1985). Sanat ve Eğitim, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2006). Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi. İstanbul: Beta Yayınevi.

Sungur, N.(1992), Yaratıcı Düşünce. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Turani, A. (1971). Dünya Sanat Tarihi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tansuğ, S. (1988). Sanatın Dili. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tansuğ, S. (1995). Resim Sanatının Tarihi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Worringer, W. (1985). Soyutlama ve Özdeşleyim. (çev.:İsmail Tunalı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Wölfflin, H. (1995). Sanat Tarihinin Temel Kavramları. (çev.: Hayrullah Örs). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yakaryılmaz, N. (2010). Türk Mitolojisinin Resmi. Ankara: Gazi Üniv. Sosyal Bil. Ens., Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi.

Yavuzer, H. (1986), Yaratıcı Çocuğu Sever misiniz? İstanbul: Yaşadıkça Eğitim, Sayı:1

Yavuzer, H. (2000). Resimleriyle Çocuk. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yeşilyaprak, B. (2002). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Pegem A Y ayıncılık.

Yetkin, S. K. (1972). Estetik Doktrinleri. Ankara : Bilgi Yayınevi.

Yetkin, S. K. (1968). Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Sayı:1.

Yörükoğlu, A. (1978). Çocuk ve Ruh Sağlığı. Ankara: İş Bankası Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

(www.bydigi.net) Adresinden 18 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır.

(www.bilimvegelecek.com) Adresinden 19 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır.

(www.muglaulkuocaklari.org/egitim.com) Adresinden 20 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır.

(www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler.com) Adresinden 17 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır.

(www.elyad.baskent.edu.tr/pivolka/pivolka08.com) Adresinden 09 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır.

EKLER

EK 1: ANKET

1- Aşağıdaki tanımlamada boş bırakılan noktalı yere hangi kelime getirilmelidir?
 ilkel dönemdeki insanların ve insanüstü varlıkların başından geçen olayları masalsı bir şekilde incelenip anlatılmasıdır. Özellikle ilkel dönem insanların doğa olaylarına, sosyal ilişkilerine ve dini inanışlarına olan bakış açılarını konu edinir.

- a) Biyoloji b) Antropoloji c) Mitoloji d) Otobiyoğrafi

2- Hangisi Türk mitolojisi öğeleri arasında değildir?

- a) Kurt b) Ay c) Ağaç d) Bulut

3- Hangisi Türk Destanlarından biri değildir?

- a) Oğuz Kağan Destanı b) Manas Destanı c) İlyada Destanı d) Ergenekon Destanı

4- Altaylılara göre, çocukları ve hayvan yavrularını koruyan bir tanrıçadır.

Yukarıda boş bırakılan noktalı yere hangi kelime getirilmelidir?

- a) Umay b) Ayısıt c) Asena d) Venüs

5- Yaratıcılık kavramının Batı dillerindeki karşılığı “kreativitaet, creativity”dir. Latince “creare” kelimesinden gelir. Bu kelime, “....., ..., ...” anlamındadır.

Yukarıdaki boş bırakılan noktalı yerlere hangi kelimeler getirilmelidir?

- a) “ sabit fikirli, değişmez, hareket etmez ”
 b) “ doğurmak, yaratmak, meydana getirmek ”
 c) “ sert, katı, esnek olmayan ”
 d) “ endişeli, korkulu, saplantılı ”

6- Bozkurt Destanı’nda sıkça adı geçen hayvan hangisidir?

- a) Geyik b) At c) Aslan d) Kurt

7- Ergenekon Destanı, Türklerin işleyen ilk kavimlerden olması açısından önemlidir.

Yukarıda boş bırakılan noktalı yere hangi kelime getirilmelidir?

a) Ahşab b) Demir c) Mermer d) Seramik

8- Türkler eskiden gök kubbesini neye benzetmişlerdir?

a) Çadır b) Mağara c) Deniz d) Ayna

9- Göğün direğine tüneyen hayvan hangisidir?

a) Tavuskuşu b) Kanarya c) Çift başlı kartal d) Güvercin

10- Türkler eskiden dünyanın neyin etrafında döndüğünü düşünüyorlardı?

a) Ay b) Kutup Yıldızı c) Güneş d) Saman Yolu

11- Aşağıdakilerden hangisi Yaratıcı Düşünce'yi etkileyen faktörlerden olumlu olanıdır?

a) Duygusal faktörler: Utangaçlık, aptal yerine koyulma korkusu, yanlış yapma korkusu, belirsizliklere karşı hoşgörü yetersizliği ve aşırı özeleştiri bu gruba girer.

b) Kültürel faktörler: Toplumsal değerler bir kültürden diğerine değişmektedir. Bazıları yaratıcılığı desteklediği gibi bazıları da engellemektedir. Hayal etmenin boşa harcanan zaman olarak kabul edilmesi, hayalin sadece çocuklar için olduğunun düşünülmesi, ...

c) Çevresel faktörler: Çeşitli müzeler, süreli sergiler, konserler, tiyatro ve bale gösterileri..vb. etkinliklere katılmak. Yaparak-yaşayarak öğrenen, sorgulayan, araştıran, düşünen, hoşgörülü yapıya sahip olan insanlar bu gruba girer.

d) Yüklü program faktörleri: Kalıplaşmış konular yığını olan ve belli süre içinde tamamlanılması gereken eğitim programları da yaratıcılığa engel olabilmektedir...

12- Türkler eskiden dünyanın hangi hayvanın üstünde olduğuna inanıyorlardı?

a) Öküz b) Sansar c) Keklik d) Koyun

13- Türkler için mukaddes olmayan aşağıdakilerden hangisidir?

a) Dağlar b) Irmaklar c) Adalar d) Bulutlar

14- Aşağıdakilerden hangisi yaratıcı düşünceye sahip bireyin özelliklerinden biri değildir?

a) Meraklıdır - Coşkuludur

b) Özgürdür - Yüksek üretim gücüne sahiptir

c) Sabit fikirlidir – Korkaktır

d) Kuşkuludur - İlgi alanları çok yönlüdür

15- Yaratıcılık ne değildir?

- a) Problemlere alışılmadık ya da orijinal bir yaklaşımda bulunmak.
- b) Eski bilgileri birbirine ekleyip yeni birşey bulmuş gibi yapmak.
- c) Yeni, işe yarar, orijinal ve değerli bir şeyi meydana getirmek.
- d) Başkalarıyla aynı şeyi görmek ama farklı bir şey düşünmek.

16- Altay yaratılış efsanelerine göre insan ne ile yaratılmıştı?

- a) Su b) Tahta c) Demir d) Toprak

17- Altay Türklerinin yaratılış efsanesinde adı geçen yaratıcı tanrının adı nedir?

- a) Ülgen b) Zeus c) Umay d) Akana

18- Altay yaratılış efsanelerinde, insanlara kötülük eden yeraltı tanrısı kimdir?

- a) Mergen b) Kızagan c) Ötügen d) Erlik

19- Altay yaratılış efsanelerinde “bir nesne yaratmak istersen ‘yaptım, oldu’ de, ‘yaptım, olmadı’ deme!” sözlerini kim söylemiştir?

- a) Akana b) Ülgen c) Erlik d) Umay

20- Yaratıcı düşünme aşağıdaki tanımlamalardan hangisi değildir?

- a) Yaratıcı düşünme, yeni nesnelerin, süreçlerin ya da kavramların ortaya çıkmasını sağlayan düşünme sürecidir.
- b) Yaratıcı düşünme süreci analitik ve dikeydir, mevcut fikirlerden yola çıkarak bilgi, sağduyu ve mantık kullanımı ile bir yargıya varmaktır.
- c) Buluşçu, yenilik arayan ya da eski sorunlara yeni çözümler getiren ve özgün düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayan bir düşünme biçimi.
- d) Zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak görülmeyen yeni bir şey ortaya koyan, düşünceye yaratıcı düşünce denir.

CEVAP ANAHTARI

- 1- C
- 2- D
- 3- C
- 4- A
- 5- B
- 6- D
- 7- B
- 8- A
- 9- C
- 10-B
- 11-C
- 12-A
- 13-D
- 14-C
- 15-B
- 16-D
- 17-A
- 18-D
- 19-A
- 20-B

EK 2: UYGULAMADA KULLANILAN PANOLARIN BAŞLIKLARI

- 1- Türk Mitolojisi Tanrı Ve Tanrıçaları (Resim 1)
- 2- Türk Mitolojisi Unsurları (Resim 2)
- 3- Türk Mitolojisinde Çift Başlı Kartal Modifi (Resim 3)
- 4- Yaratıcı Düşünce İle İlgili Örnek Çalışmalar (Resim 4)
- 5- Yaratıcı Düşünce İle İlgili Örnek Çalışmalar (Resim 5)

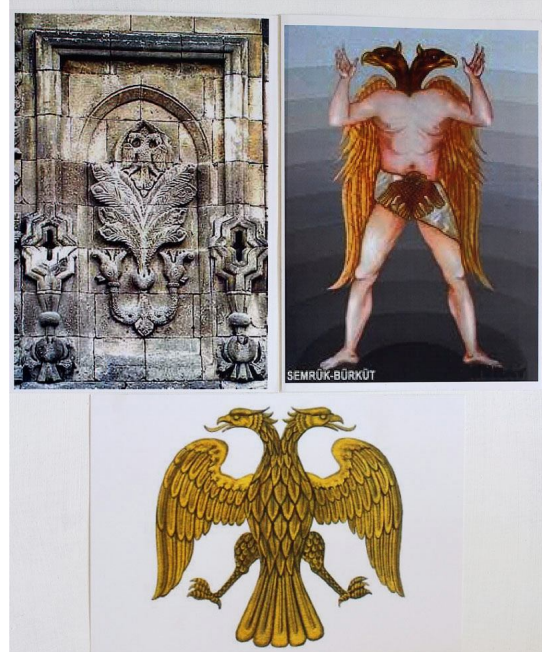
EK 3: UYGULAMADA KULLANILAN PANOLAR

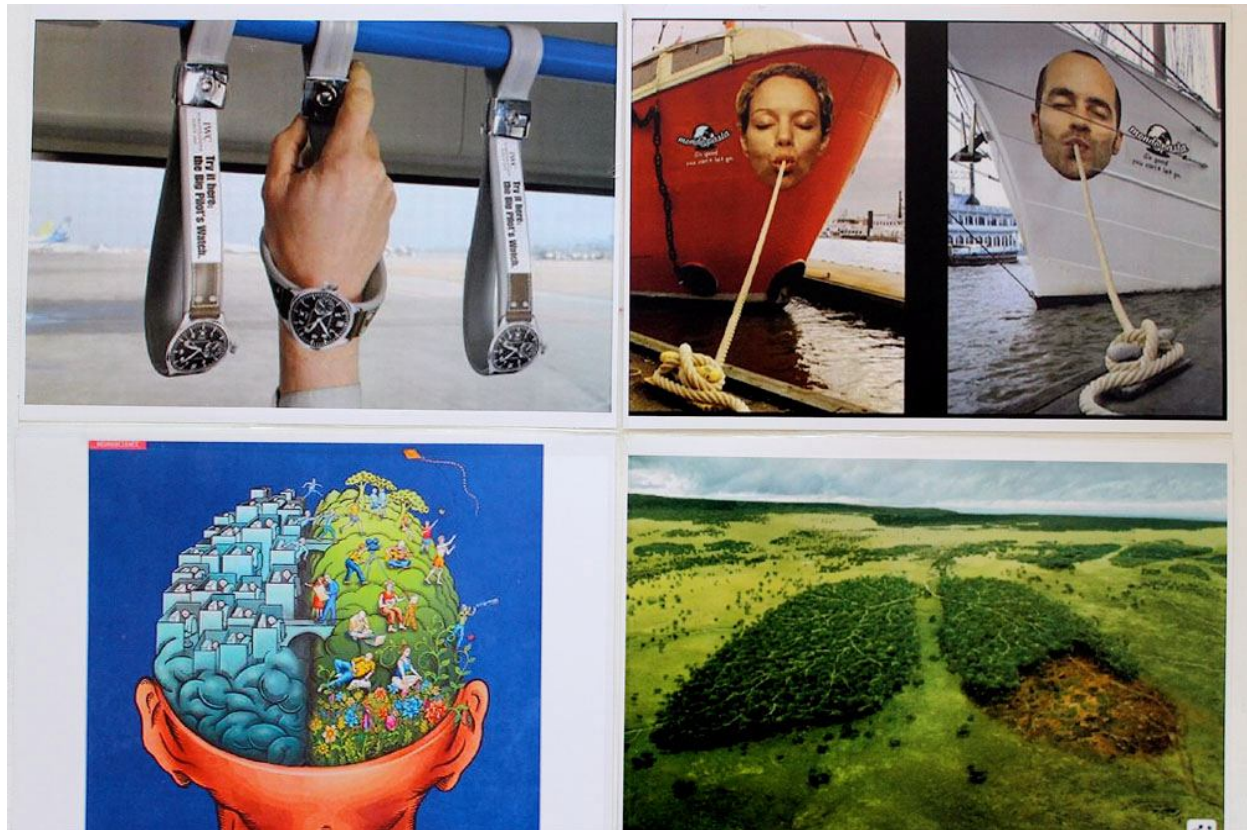
(Resim 1)

(Resim 2)

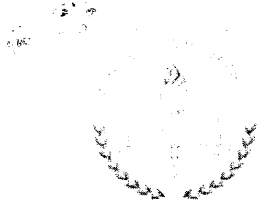
(Resim 3)

(Resim 4)

(Resim 5)

EK 4: T.C. İSTANBUL VALİLİĞİ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN YAZISI

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/44/223987
Konu : Serpil TİNCİ

16/01/2014

MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi :a) 25/12/2013 tarih ve 1300253708 Sayılı Yazınız,
 b) Valilik Makamının 14/01/2014 tarih ve 44/191494 Sayılı Onayı,

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Öğrencisi Serpil TİNCİ' nin "6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına Türk Yaratılış Mitolojisine Etkisi" konulu anket çalışmasını ilimiz Sancaktepe İlçesi Şehit Öğretmen Nurgül Kale İlkokulunda uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazınız, ilgi (b) Valilik Onayı ile uygun görülmüştür,

Bilgilerinizi ve ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

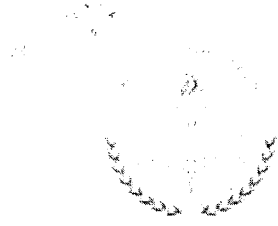
M. Nurettin ARAS
 Müdür a.
 Şube Müdürü

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7ba9-14ca-304c-b476-ff8a kodu ile yapılabilir.

NOT. Verilecek cevapta tarih, sayı yazılması gerekmektedir.

STRATEJİ GELİŞTİRME BÖLÜMÜ.
 ADRES. İl Millî Eğitim Müdürlüğü D Blok Bab-ı Ali Cd. N0:13 Cağaloğlu
 Tel: (0212) 455 04 00 Dahili. 239
 e-posta: sgb34@meb.gov.tr

Faks: (0212) 455 06 52

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/44/191494

14/01/2014

Konu: Anket (Serpil TİNCİ)

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Marmara Üniversitesinin 25.12.2013 tarih ve 1300253708 sayılı yazısı
b) MEB. Yen. ve Eğt. Tek. Gn Md. 07.03.2013 tarih ve 316 sayılı 2012/13 nolu genelgesi
c) Milli Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 08.01.2014 tarihli tutanağı.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Serpil TİNCİ'nin "**6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına Türk Yaratılış Mitolojisine Etkisi**" konulu tezine dair anket çalışmasını ilimiz Sancaktepe İlçesi Şehit Öğretmen Nurgül Kale İlköğretim Okulunda; uygulama testi uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Serpil TİNCİ'nin söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, veri toplama araçlarının eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
14/01/2014

Harun KAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7bd2-a5e4-3209-adc1-ea72 kodu ile yapılabilir.

İl Millî Eğitim Müdürlüğü D/Blok Bab-ı Ali Cad. No:13 Cağaloğlu
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A.BALTA VHKİ
Tel: 0212 455 04 00-239